

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԶՈՅՑ ԿՈՒ ՏԱՅ ԹԵ ԻՆՉ ՅԵՏԵԻԱՆՔՆԵՐ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ ԵՐԵԻԱՆԻ ԴՆԱՐԱԿՈՐ ԴՈՒՐՍ ԳԱԼԸ ԴԱՊԿ-ԷՆ ԵՒ ԵՄ-Ի ԴԵՏ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԸ.

ՓԵՍԶՈՎ

«Ռուսաստանը մտադիր է շարունակելու զարգացնել սերտ երկկողմ յարաբերությունները Հայաստանի հետ: Ժամանակը ցոյց կու տայ, թէ ինչ հետեւանքներ պիտի ունենայ Երեւանի հնարաւոր դուրս գալը Հաւաքական Անվտանգութեան Պայմանագրի Կազմակերպութենէն (ՀԱՊԿ)»:

Այս մասին նշած է Ռուսաստանի նախագահի մամուլի քարտուղար Տմիթրի Փեսքով:

«Անոնք հետաքրքրուած են ՇՀԿ-ով, այսինքն՝ անոնք կը վարեն բազմապար քաղաքականութիւն, ինչպէս իրենց կը թուի: Բայց մենք, ի հարկէ, հետաքրքրուած ենք բոլոր սլաքներով, բոլոր ուղղութիւններով առաւելագոյն փոխազդեցութեամբ, եւ բազմակողմ ձեւաչափէն բացի՝ մեզ կը միատունն նաեւ շատ սերտ երկկողմ յարաբերութիւնները: Եւ մենք մտադիր ենք շարունակելու զարգացնել զանոնք», - նշած է Քրեմլինի ներկայացուցիչը «Մայաք» ռատիօկայանին տուած մեկնաբանութեան մէջ:

Ան յաւելած է, որ վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին Ռուսաստանը տեսած է տարբեր ուղղութիւններով հաւասարակշռուելու ցանկութիւն:

«Մենք գիտենք, թէ ճիշդ ինչ Ռուսաստանի նախագահի մամուլի քարտուղար Տմիթրի Փեսքով կը բերէ, օրինակ, ԵԱՏՄ-ին անդամակցութիւնը Հայաստանին: Մենք կը տեսնենք, թէ ճիշդ ինչ կը բերէ ԵՄ-ի հետ մերձեցումը: Այստեղ ամէն ինչ կը ստրվին համեմատութեան միջոցով», - ընդգծած է Փեսքով:

Նշենք, որ Յուլիս 16-ին ունեցած ասուլիսի ժամանակ ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան յայտնած էր, թէ աւելի հաւանական է, որ Հայաստանը ՀԱՊԿ-էն դուրս գայ, քան ապաստանէ անդամակցութիւնը:

ԹՐԱՄՓ.

«ԴՅՅԱՍԱՆԻ ԵՒ ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԻ ՄԻՋԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱԽԱՎԱՆ ՍՕՏ Է»

Յուլիս 19-ին, ծերակուտականներու հետ ճաշի ընթացքին թուարկելով իր արտաքին դիւանագիտական յաջողութիւնները՝ ԱՄՆ նախագահ Տամըլտ Թրամփի հպանցիկ կերպով անդրադարձած է նաեւ հայ-ատրպէյճանական յարաբերութիւններուն՝ Հայաստանի ու Ատրպէյճանի միջեւ խաղաղութիւնը համարելով «բաւական մօտ»:

«Հայաստան ու Ատրպէյճան. մենք այնտեղ հրաշք գործեցինք եւ խաղաղութեան համաձայնագիրը բաւական մօտ է, թերեւս ալ արդէն իրականացած», - ըսած է Մալիտակ տան ղեկավարը:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ԴՅՅՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԸՆԴՈՒՆԵՅ «ՀԲԸՄ ՖՈԿՈՒՄ» ՄՐԱԳՐԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ

Յուլիսի 17-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Երկրորդ Ճայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում ընդունեց «ՀԲԸՄ Ֆոկուս» ծրագրի մասնակիցներին՝ ուղեկցութեամբ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան (ՀԲԸՄ) Հայաստանի նախագահ, ՀԲԸՄ Կեդրոնական վարչութեան անդամ Վազգէն Եագուպեանի:

Հանդիպմանը տիար Եագուպեան Նորին Սրբութեանը տեղեկացրեց, որ ՀԲԸՄ երիտասարդական նախագծերի շրջանակներում իրականացուող «ՀԲԸՄ Ֆոկուս» ծրագիրն այս տարի առաջին անգամ է անցկացում Հայաստանում եւ համախմբել է շուրջ 4000 երիտասարդ հայ արհեստավարժների աշխարհից տարբեր կողմերից՝ նպատակ ունենալով ստեղծել համախոհների ցանց, ընդլայնել անձնակազմ ու մասնագիտական կապերը եւ ընդգրկել ՀԲԸՄ համաշխարհային գործունէութեան մէջ: Տիար Եագուպեանը նաեւ իր երախտագիտութիւնը յայտնեց Հայոց Հայրապետին ծրագրի մասնակիցներին հիւրընկալելու եւ աշխատաժողովը Մայր Աթոռում իրականացնելու հնարաւորութեան համար, ինչն էլ աւելի կ'ամրապնդի երիտասարդների կապը Հայոց Եկեղեցու հետ եւ կը նպաստի ազգային ինքնութեան վերաբերմանն ու զօրացմանը:

Այնուհետեւ ներկայներին իր օրհնութիւնն ու պատգամը բերեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝

բարձրօրէն գնահատելով ՀԲԸՄ կողմից իրականացուող մանօրինակ ծրագրերը, որոնց շնորհիւ տարբեր երկրներում բնակուող հայորդիները հնարաւորութիւն են ստանում մէկտեղուելու հայրենիքում, շփուելու միմեանց հետ եւ համատեղ ծրագրեր մշակելու ի նպաստ ՀԲԸՄ առաքելութեան արդիւնատրման եւ ի պայծառութիւն հայրենիքի:

Հայոց Հայրապետը գոհունակութեամբ անդրադարձաւ նաեւ Մայր Աթոռի եւ ՀԲԸՄ միջեւ ձեւաւորուած սերտ կապերին ու փոխգործակցութեանը՝ կարեւորելով Միութեան անուրանալի ներդրումը Հայ Եկեղեցու առաքելութեան արդիւնատրման գործում: Նորին Սրբութիւնը վստահութիւն յայտնեց, որ հայրենիքից ստացած տպաւորութիւնները նոր ոգեշնչման աղբիւր կը դառնան երիտասարդների համար՝ առաւել նախանձախնդիր լինելու ազգային արժէքներին ու սրբութիւններին եւ իրենց ներդրումը բերելու հայ կեանքին:

Վերջում Հայոց Հայրապետը յորդորեց հայոր-

դիներին ազգային-եկեղեցական կեանքում եւ հայրենիքին օգտակարութիւն բերելու գործում ներշնչուել ՀԲԸՄ երախտութեան նախագահների ու կեդրոնական վարչութեան անդամների գովելի օրինակով, իրենց գիտելիքներն ու փորձառութիւնը ծառայեցնել ազգային կեանքի պայծառութեանը:

Վեհափառ Հայրապետը պատասխանեց նաեւ ներկաների հարցերին, որոնք վերաբերում էին երիտասարդների ներգրաւուածութեանը եկեղեցական կեանքում, հոգեւորականների պատրաստութեանն ու ծառայութեանը, հայրենիքի առջեւ ծառացած մարտահրաւերներին:

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Տեղեկատուական համակարգ

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ԱՂԵՏ ԿԱԶԱՅԻ ՄԷՋ

Կազայի մէջ օր ըստ օրէ աւելի կը խորանայ մարդասիրական աղետը: Գրեթէ սովորական երեւոյթ դարձած է պաղեստինեան պաշարուած այդ շրջանին մէջ սովահար երեխաներու մահը, սաւայն լուծումներ ցարդ չկան: ՄԱԿ ահազանգեց, թէ իսրայէլեան ուժերը Մայիսի աւարտէն ի վեր Կազայի մէջ սպաննած են մարդասիրական օգնութեան հերթի կանգնած աւելի քան հազար պաղեստինցի: Իսրայէլի վարչապետ Պենիափին Նեթանիահու յայտնեց, թէ պատերազմը կրնայ աւարտիլ միայն երբ Համաս հրաժարի զենքէն, վերջ տայ հակաիսրայէլեան գործողութիւններուն եւ գուցէ արտօնութիւն ստանայ դուրս գալու Կազայէն: Պաղեստինցի զաղբականներուն հարցերով զբաղող UNRWA գործակալութեան յանձնակատար Ֆիլիփ Լազարիին ահազանգեց, թէ սովի պատճառով առողջական խնդիրներ սկսած են դիմագրաւել նոյնիսկ գործակալութեան Կազայի մէջ աշխատող բժիշկները եւ պաշտօնեաները:

Երուսաղէմի լատիներէրու պատրիարքը Կազա այցելելէ ետք յայտնեց, որ այնտեղի մարդասիրական վիճակը բացարձակապէս անընդունելի է: Երոմիութեան յանձնակատար Ուսըրլա վոն տեր Լէյէն իր կարգին անտանելի եւ ահաւոր որակեց Կազայի մէջ տեղի ունեցածը, պահանջելով անյա-

պաղ յարգել մարդասիրական կարգն ու կանոնը: «Բացարձակապէս ընդունելի չէ քաղաքացիներ-

րուն թիրախաւորումը: Անհրաժեշտ է անյապաղ եւ ապահով ձեւով օգնութիւններ ուղարկել Կազա», պահանջեց ան:

ԼԵՌՆԵՐԻՑ ԾՆՈՒԱԾ ԳԵՏԱԿՆ ԷԼ ԱՆԴՈՒՆԴ ԸՆԿՆԵԼԻՍ ԶՐՎԷ՛Ժ Է ԴԱՌՆՈՒՄ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ» ին

Վերջին տարիներին հայ ժողովրդի կեանքն այնքան է քաղաքականացել, որ այն ընդգրկել է բոլոր բնագաւառներն ու տարածքները: Տարիներ առաջ հայ իրականութեանը բնորշ էին հայրենակցական, տարածքային, բնագաւառային, ԲՈՒՀ-ական եւ նոյնիսկ դպրոցական հարազատների աստիճանի հասած ընդհանուր մտածողութիւնն ու այն պաշտպանելու պատրաստակամութիւնը: Իսկ այսօր այդ նոյն մարդիկ իրենց քաղաքական համոզմունքներից կտրացած՝ պատրաստ են ուղղակի բզկտել միմեանց: Շնորհաւորում են մեր բշնամիներին. Նրանք լաւ հասկանալով, որ մեր բոլոր յաղթանակների աղբիւրը միասնութիւնն է, հիմնովին աւերել են այն: Ցաւն այն է, որ դա արուել է հենց հայի ձեռքով: Մ. Նալբանդեանն ասում էր, որ լեզուն է այն սարսափելի ուժը, որի ընդդէմ տկար են նաեւ միլիոնատո քարքարոսների սուիճներ: Իսկ արդէն տեսական ժամանակ է, որ լեզուն՝ խօսքի ազատութեան դրօշի ներքոյ, մեզանում աւերում է ամէն ինչ: Սակայն յստակ է, որ խօսքի ազատութիւնը չպէտք է դառնայ այլանդակութեան քիկնապահ եւ կորցնի իր սկզբնական նպատակը:

Վերջերս եւրոպական ղեկավարները շատ են շահարկում, իսկ աւելի յաճախ իրենց քաղաքական նպատակայարմարութիւնից ելնելով զոհաբերում են «մարդու իրաւունքներ» եւ «ժողովրդավարական արժէքներ» հասկացութիւնները: Ես ցատում եմ, որ իմ ժողովրդին համրիչի պէս խաղացնում են ձեռքներին, դրանով աւելի մասնատում առանց այն էլ մասնատուած ազգիս: Նախկիններից, սեւ-սպիտակներից չարծած՝ հիմա էլ որոշ սրբազաններին եւ միլիարդատեր Սամուէլ Կարապետեանին «ղէմ ու կողմ»-ով ժողովրդին պառակտում-զբաղեցնում, ուշադրութիւնը շեղում, միջանցք գիջում: Միջանցքը որն է, ասում էր Վանոյ Սիրադեղեանը,-նրանք դրա անուան ներքոյ հող են ուզում, Մեղրիին են ուզում տիրանալ: Այսինքն, մինչ ազգովին պատճառներն ենք որոնում, հետեւանքները նրբօրէն քաքնում են:

Հարց է ծնում. անել անհնարինը՞, թէ՞ տանել անտանելին, երբ անհնարինը՝ անտանելին տանելն է: Մէկը փող ունի, էլ խելք չի ուզում, միւսը խելք ունի՝ փող էլ է ուզում: Աւագ սերնդի ներկայացուցիչ եմ, զգալի կենսափորձ ունեմ եւ վստահաբար կարող եմ ասել, որ անկեղծ լինել՝ չի նշանակում մտքին եկածը դուրս տալ, անկեղծ լինել՝ նշանակում է ասածին հակառակ չմտածել: Ուստի դատապարտում եմ ատելութիւն ժայթկողներին, քանզի անդաստիարակ լինելը պատճառաբանութիւն չի հանդիսանում ամէն կեղտն ու սուտը արդարացնելու համար: Գիտեմ նաեւ, որ ոչ ոք այնպէս ապահով չի պահի գաղտնիքը, որքան՝ այն չիմացողը: Յետոյ էլ բնութեան մէջ եւ հոգետր կեանքում ոչ մի տեղ դատարկ չի մնում եւ սա բնական օրէնք է:

Ռուսաստանի պետքումայի (պառլամենտ) ԱՊՀ գործերով կոմիտէի փոխնախագահ Կոնստանտին Ջատուիինը գրում է, որ հայ բնակչութիւնից Արցախի մաքրումից յետոյ Ատրպէյճանը դադարել է հաշուի առնել Ռուսաստանի կարծիքը: Նա մոռանալով, որ Ատրպէյճանը երբեք չի եղել Ռուսաստանի ռազմավարական գործընկերը՝ «lenta.ru»-ի հետ գրոյցում նշել է, որ Ատրպէյճանի մշակոյթի նախարարութիւնը չեղարկել է բոլոր մշակութային միջոցառումները Ռուսաստանի պետական եւ մասնատր հաստատութիւնների գծով: Պատրուակ են ծառայել ատրպէյճանցիների նկատմամբ ՌԴ իրաւապահ մարմինների աշխատակիցների գործողութիւնները Սուերդլովսկի մարզում: Պատգամատրը նշել է, որ Ատրպէյճանը ոչ Եւրասիական տնտեսական միութեան, ոչ էլ հաւաքական անվտանգութեան պայմանագրի անդամ է, որոնց անդամների վերաբերեալ օգտագործում է ռազմավարական գործընկեր հասկացութիւնը: Միեւնոյն ժամանակ, նման անդամութիւնը չի պաշտպանում բացայայտ հակառուսական ուղեգծից, նշել է նա: Արցախի հայաքափումից յետոյ «Ատրպէյճանի ղեկավարութեան մօտ վերացել է Ռուսաստանի հնարատր բացասական արձագանգ սպասելու, նման գործողութեանը Ռուսաստանի միջամտութիւնից զգուշանալու առիթը: Ռուսաստանի հետ յատուկ յարաբերութիւնների անհրաժեշտութիւնը դադարել է էական լինել», ասել է խորհրդարանականը:

Նրա խօսքով՝ Ատրպէյճանն առանց Լեռնային Ղարաբաղի էլ, ինչպէս եւ Ռուսաստանը, պէտք է օգուտ քաղէր առեւտրատնտեսական ոլորտում համագործակցութիւնից: Ապա ընդգծել է, որ Ռուսաստանում որպէս աշխատանքային միգրանտներ աշխատում են մեծ թուով ատրպէյճանցիներ, ինչպէս նաեւ Ռուսաստանի քաղաքացիների մէջ կան մեծ թուով ատրպէյճանական ազգութեամբ անձինք: «Բայց դրա հետ մէկտեղ ոչ մի ռազմավարական գործընկեր ամենասկզբից, որի մոլորութիւնն ունի մեր կողմը, Ատրպէյճանը չի հանդիսանում իր անկախութեան ողջ պատմութեան ընթացքում: Մեր պլանները՝ Ատրպէյճանն օգտագործել որպէս հիւսիս-հարաւ միջանցքի տարր, իմ կարծիքով, շատ խնդրահարոյց են: Թէեւ այդ աշխատանքը շարունակում է, բայց այն առայժմ բեկման չի յանգեցրել», անշել է պատգամատրը: Թումն է, անկեղծ ասած խօսքեր են: Բայց արդեօ՞ք Մոսկուայում հասկացան, թէ որքան կարճատես էր իրենց դիրքորոշումը տարածաշրջանային իրավիճակի վերաբերեալ 2020 թուականին...այնուամենայնիւ ինձ թում է, որ ռուսների ու ազերիների աղմուկը բլեֆ եւ երկուսին էլ ձեռնտու է, որ ամէն գնով տիրեն Հայաստանին. յանուն այդ նոյն շահերի նրանք լծուել են նոյն գործին: Չհասկանալով կամ չուզենալով հասկանալով այդ պարզ իրողութիւնը՝ մեր իշխանութիւնները միջանցք են գիջում:

Երկրային ժամանակի շղթայում իւրաքանչիւրիս մի ակնթարթ է տրուած: Այդ ակնթարթում վերջերս մեր նպատակը դարձրել ենք փորալցումնան եւ դրա հետ կապում ալ հանգամանքների ապահովումը: Ու չենք էլ մտածում՝ այդ ակնթարթը իւրաքանչիւրիս ինչու՞ է շնորհուած: Եւ արդեօ՞ք իմաստ ունի ընդհանրապէս լինել ճղճիմ, նուաստ, փոքրոգի, քիմախնդիր, բամբասկոտ, մարդադաւ: Չէ որ ամէն ինչ անցողիկ է: Յետոյ էլ մարդու ամենամեծ հարստութիւնը փողը չէ, իսկ նրա մէջ ամենագեղեցիկը գիտելիքով լի գլուխը չէ, այլ սիրով լի սիրտը, լսելու պատրաստ ականջը եւ ուրիշներին օգնելու պատրաստ ձեռքը: Միայն բարոյալքում իստարակութիւնն է, որ անհատի ողբերգութիւնը հանրային կատակերգութեան է վերածում: Հայրենիքից դուրս բնակուողներն էլ երբեմն մոռանում են, որ բախտի ծանր պարտադրանքով հայրենի երկրում չեն, որ մայրենի բարբառով պիտի դօղանջէր իրենց կեանքը, բայց դօղանջում է ոչ մայրենիով: Որ հայրենեայց հաւատոյ բարձր գմբէքների ներքոյի փոխա-

ՍՈՒՐԷՆ Թ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՊԳՂ, փրոֆէսոր

րէն՝ հալածական ապաստանել են այլ դաւանանքների ու աղանդների թերերի տակ: Որ հայրենի եզերք հանող եւ հայրենի եզերքից հեռացող ճանապարհներին են շարունակ, որ ժամանակն է հայրենիի կործանման փոխարէն հայրենիի փրկութիւնը տեսնենք: Որ այս վճռորոշ պահին զերծ մնանք իրար վատաբանելուց, քանզի իրար սեւացնելով հարցերը չեն լուծուի:

Հիմա էլ ումանք որքան ուժ ունեն Դաշնակցութեանն են վատաբանում: Ի հարկէ, ոչ ոք ապահովութիւնը չի սխալներից ու բացթողումներից: Իր ոչ փայլուն էջերն է ունեցել նաեւ այդ քաղաքական ուժը: Ինքս էլ մի շարք դէպքերում իմ աշխատութիւններում բնաւդատել եմ, սակայն որպէս պատմաբան պիտի նշեմ, որ ՀՅԴ-ն ոչ միայն ու ոչ այնքան կուսակցութիւն է, որքան ազգային գաղափար ու հայկականութեան դրսեւորում:

Երբեմ հարց են տալիս, թէ ի վերջոյ ինչ լուծում ունի մեր եւ մեր հարեւանների համակեցութեան հիմնախնդիրը: Դարձեալ ապաւինելով պատմաբանիս մեկնակէտին նշեմ, որ որքան էլ տարօրինակ ինչի, ապագայի համար ես նշմարում եմ Հարաւ- կովկասեան Դաշնութիւն՝ Վրաստան, Հայաստան, Ատրպէյճան կազմով: Նման գաղափար առաջին անգամ առաջ են քաշել հայ մարդուհիկները XIX դարի երկրորդ կէտերին: Այդ գաղափարը մարմնատրուեց XX դարասկզբին, երբ Անդրկովկասեան Մեյմը հիմնուեց, ապա Անդրկովկասեան դաշնութիւնը: Սակայն թուրքերի ներխուժմամբ այն փլուզուեց եւ այդ երեք ազգային-տարածքային միատրները հռչակեցին իրենց անկախութիւնը: Այդ հանրապետութիւնների հարկադրուած խորհրդայնացումից յետոյ էլ՝ 1922 թ. Ռուսաստանի հովանու ներքոյ ստեղծուեց Անդրկովկասեան Դաշնային ֆեդերացիա: ԽՍՀՄ ինքնալուծարումով այդ հանրապետութիւններն անկախացան: Բայց սուր ռազմաքաղաքական դիմակայութեան, դրսից ու ներսից իրահրող պատերազմների պայմաններում որեւէ բան անել անհնարին էր: Հիմա ես շանս եմ տեսնում, որ հնարատր է Դաշնային կամ նուազագոյնը միմեանց հանդէպ թէեւ ոչ այնքան լաւ տրամադրուած այդ երեք պետութիւններից մէկ քաղաքական միատր ստեղծելու: Կարծում եմ, որ, դրանից մեծապէս կարող է օգտուել Հայաստանը եւ կը կարողանայ վերջապէս դուրս գալ շրջափակումից: Այս գաղափարը դժուար կը լինի կեանքի կոչել, բայց չեմ բացառում, որ հնարատր է:

Պատմութիւնը սիրում է կրկնուել, բայց ոչ նոյնութեամբ: Ժամանակն ամէն ինչ լուծում է իր մէջ: Նայենք առաջ եւ յաղթահարենք այս տխուր վիճակը: Վիճակ, երբ ում նայես՝ անմեղ է: Ում հարցնես՝ գիտի: Ում դիմես՝ վարպետ է: Ումից խնդրես՝ չունի: Չմոռանանք, որ լեռների թափից ծնուած գետակը ջրվէժ է դառնում անդունդն ընկնելիս, որ տարիքը դեռ ցուցիչ չէ, որ մարդը հասունացել է: Պիմգուինն էլ թերեւ ունի, բայց այն թռչելու համար չէ: Իմ Հայաստան, յոյսդ քո ուժերի վրայ դիր եւ դու կը յաղթահարես բոլոր դժուարութիւնները:

20.07.2025
Երեւան

Խմբագրութեան համակարգող՝	Դոկտ. Արշալիր Կեօնճեան (Մոնթրէալ)
Գործադիր խմբագիր՝	Յակոբ Վարդիվառեան (Նիւ Ջըրզի)
Խմբագրական Կազմ	
Յակոբ Աւետիքեան	(Երեւան)
Պայծիկ Գալայճեան	(Պէյրուս)
Չաւէն Գրիգորեան	(Աթէնք)
Վաչէ Սեմերճեան	(Լոս Անճելըս)
Չափ	
Baikar Association Inc. 755 Mt. Auburn Street Watertown, MA 02472 U.S.A. Website: www.baikarweekly.com E-mail: baikarweekly@gmail.com Tel: 1-201-406-9771 Fax: 1-201-661-8722	

ጥላያህበት-ጥቅምት ፩ ለጥቅምት ፩ ለጥቅምት ፩

ՆԱԽԻԶԵԲԱՆԻ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱԿ (1923-2023)

ԲԱՆԱՍԷՐ ԱՐԳԱՄ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Պատմութիւնը անգութօրէն կը կրկնէ ինքզինք: Մինչդէռ, բացի բանասէր Արգամ Այվազեանէն, բոլորիս ուշադրութիւնը Արցախի հանրապետութեան եւ 44-օրեայ Ատրպէյճանի շրջալազերծած կործանարար պատերազմին հետեւանքով ստեղծուած շատ բարդ եւ մտահոգիչ կացութեան վրայ կեդրոնացած է, նոյնիսկ Հայաստանի Հանրապետութեան գոյատեւման ի խնդիր, միւս կողմէն բոլորովին աչքաթող քրած ենք Նախիջեւանը, որ հարիւր տարիներ առաջ նորակազմ Սովետական Միութեան անարդար եւ դատապարտելի գրիչի մէկ հարուածով բաժնուեցաւ Հայաստանի ինքնավար մասնն ու կցուեցաւ Ատրպէյճանին: Հայկական երկու հողամասերն ալ արեւմտեան եւ արեւելեան Հայաստանի պատմական ու հարազատ մասերը կը կազմեն իրենց հայկական կրօնական եւ մշակութային հսկայ հարստութեամբ: Աչք ունեցողը կը տեսնէ, իսկ անխիղճն ու անուրը միայն կը ստէ: Վկայ Նախիջեւանի անհամար խաչքարերն ու վանական միաստաւորութիւնները, քէկուզ մեծ մասամբ աներակներու տակ:

Վկաներ են նաեւ այն հոգեւորականները որոնք 20-րդ դարէն առաջ ծնան Նախիջեւանի Ապրակունեաց Ներքին եւ Արտաքին Ազովիսի գաւառներուն Գողթն եւ Յղմայ քաղաքներուն մէջ։ Անոնք ուսանելէ ետք ծննդավայրի Շահապունիք գաւառի Մեծփիի Ս. Աստուածածին եւ Ս. Կարապետ վանքերուն մէջ, Ս. Էջմիածնի Գեորգեան Հոգեւոր Դնմարան մեկնած են Տ.Տ. Գէորգ Դ., Մակար Ա., եւ Մկրտիչ Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսներու օրով եւ ուսանած աստուածաբանութիւն եւ Հայ Եկեղեցւոյ պատմութիւն։ Անոնցմէ յայտնի բանատէրն է Յղմայ ծնած Կարապետ Եպիսկոպոս Տէր Սկրտչեան որ Մայր Աթոռի ձեռագիրներէն յայտնաբերեց «Կնիք Հաւատոյ» Հայ Եկեղեցւոյ աստուածաբանութեան կարեւոր սկզբնաղբիւրը, սերտեց զայն եւ առաջին անգամն ըլլալով զայն հրատարակեց 1914 թուականին։ Նման անկրկնելի աղբիւր մըն է նաեւ «Գիրք Թղթոց» նամակներու հաւաքածոն։

Սեր երախտիքը կերթայ այս պարագային բանասեր գիտնական Արզամ Այվազեանին որ վերականգնացուց Նախիջևանի աւերակները քանիցս իր գիտական այցելութիւններով Երեւանի Գիտութեան Ակադեմիային անունով: Որպէս արդիւրէյ Այվազեանի հետեւեալ կարերու գիրքերը հրատարակուեցան Ակադեմիային կողմէ:

«Նախիջեւանի պատմական-ճարտարապետական յուշարձանները» (1981)
 «Լիակատար ցուցակ Նախիջեւանի յուշարձաններու» (1986)
 «Նախիջեւանի յուշարձաններն ու քանդակները» (1967)
 «Զուղա եւ Ագուլիս» (1984)

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՏԵՂԱՇԱՐԺ

Հայաստանի առաջին հանրապետութեան 1918 մայիս 28 թուականին շաբաթ մը ետք, Պաթումի մէջ դաշինք մը կնքուեցաւ Օսմանեան Կայսրութեան եւ Հայաստանի Հանրապետութեան միջեւ որու հետեւանքով թուրքերու մուտքը Նախիջեւան արտօնելի դարձաւ: Իսլամներու ծրագիրը ծայր տուաւ եւ Գողթն գաւառը գրաւուեցաւ որ միացման օղակ մը կը կազմէր Թուրքիոյ եւ Ատրպէյճանի համար: Հայ Ազգային Խորհուրդը, որ տակաւին Թիֆլիս կը մնար Երեւան փոխադրուելու նախօրէին, տեսնելով վտանգը խորհրդակցեցաւ Թուրքիոյ հետ անակնկալ եւ խորամանկ այդ զարգացումին համար, գուշակելով թուրք-ազերի միացեալ ներխուժում մը դէպի Նախիջեւան: Սոյն իսլամական տեղաշարժը ընդլայնուելով, Հայաստանի երեք մարզերը՝ Նախիջեւան, Զանգեզուր եւ Ղարաբաղ, գրաւման ենթակայ եղան, իբրեւ թէ որպէս երրորդի դէպի Հայաստան, եւ սակայն այդ հաշիւը կարելի չէր իրականացնել վերահաս Սովետական Միութեան բռնի Լենինի ուժին տակ: Այսուհանդերձ Սովետական Միութիւնը դատապարտուելի է Ստալինի օրով գոյգ երկրամասերը բիրտ կերպով յանձնելու դրացի Ատրպէյճանին գրեթէ միաժամանակ:

ԱԳՈՒԼԻՍ ԵՒ ՕՐՏՈՒՊԱՏ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

1918-ի Յուլիս 25-ին թուրքեր յարձակում գործեցին Ագուլիսի վրայ որ ուսման կարևոր կենդրոն մըն էր Նախիջևանի մէջ, եւ երկու շաբաթ ետք Կովկասեան իսլամ կառավարութիւնը Խալիլ Պէշը մշանակեց Օրտուպատի զինեալ ուժերու կցորդ «գորավարներով եւ ծանր զինամթերքով եւ մօտ 1000 տեղացի թաթար զինուորներով»։ Խալիլի գորաքանակը կը յարձակէր Ագուլիսի վրայ 1918 Դեկտեմբեր 18-ին, եւ երկու տարի ետք 1920 Յուլիս 28-ին Սովետական ուժերը հիւսիսէն հարաւ կ'իջիւին ու կ'անջատէին Նախիջևանը Հայաստանի ինքնավարութենէն։

Ուրեմն 1923 թուին կը հաստատուէր Նախիջեւանի ինքնավար մարզը եւ աւելին, Փետրուար 9-ին կը կցուի Ատրպէյճանի հանրապետութեան: Մինչեւ 1925 հայեր Նախիջեւանի 35,000 ընդհանուր բնակչութեան 50 տոկոսը կը կազմէին, իսկ աւելի ուշ 1976-ին կը կազմէին երկրորդ մեծամասնութիւնը՝ ազերիներէն ետք եւ ռուսերու միջեւ:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ ԵՒ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ

Նախիջեւանի հնագոյն եկեղեցւոյ տեղ 19-րդ դարէն սկսեալ հայեր Ս. Գեորգ եկեղեցին կառուցած էին: 1925 թուին Սովետական իշխանութեան հայեացքին տակ ազերիներ արդէն սկսեը էին կործանել Նախիջեւանի հայոց խաչքարերն ու եկեղեցիները պատճառ դառնալով հետզհետէ հայաթափման հետագայ տասնամեակներուն: Հայեր մնացել էին անպաշտպան նոյնիսկ իրենց հարազատ Սովետական Հայաստանի ՀԱՍՌ պետութենէն որ պիտի կատարէր իշխողներու կամքը քան թէ դարմանելու հարազատ հայերու վիճակը, որուն համար հայեր իրաւամբ ընդվզած էին: Հոս արդէն

ԴՈԿՏ. ԶԱԻԷՆ Ա. ԲՀՆՅ. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ներքին դաւադրութիւն մը կը մատնէր ինքզինքն թուրքերու եւ ռուսերու գործակցութեամբ: Հայեր անպաշտպան կը մնային, երբ արդէն դաւադրաբար Սովետական Միութիւնը Նախիջեւանը կը յանձնէր Ատրպէյճանին: Անոնց հոգը չէր թէ հայեր իրենց հայրենի հողերէն դուրս ո՞ր եւ ի՞նչպէս կ'ապրէին:

ՅԱԶՈՐԴՈՂ ՊԱՏԱՀԱՐՆԵՐ

Երկու մարզերեն ներս շարունակուեցան աւերներն ու քանդումները մինչեւ իսկ Սովետական Միութեան վերջին նախագահ Կորպաչովի աչքին առջեւ: Հնախոյժ գիտնական Արգամ Ալվազեանի անձնական քննութիւնները կ'ապացուցանեն ամէն ինչ երբ աչքի առջեւ ունենանք վերոյիշեալ իր յայտնի գործերը: 1975-ին ազերիները քանդեցին հայոց հնագոյն Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին որ 7-րդ դարու ճարտարապետական ոճի հետքերը կը կրէր, իբրեւ թէ քարերը գործածելու համար Սովետական նորագոյն շրջանի նահատակներու յիշատակին նուիրուելիք յիշատակարաններու շինութեան: 1987-ին նոյն պատճառաբանութեամբ քար ու քանդ ըրին Ագուլիսի գերազմանատունը իր 400 խաչքարերով:

Արգամ Այվազեանն բացի Նախիջևան այցելու մը եւս Արտակ Վարդանեան 1986-ին կ'այցելէ Նախիջևանի Ապրակունեաց շրջանի Ս. Կարապետ վանքը եւ Շահապուրիքի Մեծոփ գիւղաւանի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, երկուքն ալ քանդուած: Ականատես Վարդանեան կը գրէ. «1986 թոյին ազերիները անգութօրէն հաներ են եկեղեցւոյ սիւներուն տակ եղող հսկայ քարերը մնայուն կերպով վնասելով կառոյցը: Նաեւ Յովայի Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ Ագուլիսի եկեղեցիները առ այսօր կը գործածեն որպէս շտեմարան եւ ախոռ»:

ԽԱՉՔԱՐԵՐԸ ԵՒ ՎԱՋԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՁԱՅՆԸ

Յանուն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Երջանկայիշատակ Տ.Տ. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս բողոք բարձրացուց լսելով այս բոլորը, յատկապես երբ տեղեկացավ հարիրաւոր խաչքարերու կողոպուտն ու այլ շինարարութեանց որպէս քար գործածութիւնը: Ժամանակը տարբեր դասաւորուած էր: Այդ օրերուն Ղարաբաղի եւ Արցախի հանրապետութեան դժուար եւ խառնակ դրութիւնը կը տիրէր Սումգայիթի եղեռնագործութեան հետեւանքով, եւ Վեհափառ Հայրապետը իր ցաւն ու ուշքը ուղղած էր դէպի Ղարաբաղ ուր վերահաստատեց Արցախի պատմական թեմը, ձեռնադրելով Պարգէն եպիսկոպոս Մարտիրոսեանը 1988 թուին որպէս թեմակալ առաջնորդ: Արցախի 1991-էն ի վեր կը գոյատեւէ, եւ սակայն 2020-ի ահաւոր պատերազմը ճգնաժամային կացութիւն մը ստեղծած է ու Միացեալ Ազգաց եւ միջազգային ուժերու ազդեցիկ միջամտութիւնը հրաւիրած:

ህገ፡ፍጥነት፡፡

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ, ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԱՀԱԲՈՐ ԱՂԷՏԻ ԵՒ ԿՈՐԾԱՆՄԱՆ ԵԶՐԻՆ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ» ին

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՈՆԿՐԵՏ

Հայ ազգային քոնկրետը խստորեն կը դատապարտէ Հայաստանի Հանրապետութեան իշխանութիւններու կողմէ Հայ առաքելական եկեղեցւոյ վեհաբանին դէմ իրականացուած անմախաղէպ գրոհը: 2025 թուականի Յունիսի 27-ին ոստիկանութեան եւ Ազգային անվտանգութեան ծառայութեան կողմէ ձեռնարկուած գործողութիւնները, որոնք ուղղուած են Հայաստանի հոգեւոր եւ ազգային ինքնութեան կարեւորագոյն խորհրդանիշին՝ Մայր Աթոռ սուրբ Էջմիածինին դէմ անընդունելի են եւ կը խաթարեն հայ ժողովուրդի դարաւոր արժէքներու միասնականութիւնը:

Հայ ազգային քոնկրետը կը յայտարարէ, որ կանգնած է Հայ առաքելական եկեղեցւոյ կողքին եւ վճռականօրէն պաշտպանելու է մեր ազգային հոգեւոր ժառանգութիւնը: Մենք կոչ կ'ընենք բոլոր հայրենակիցներուն՝ միատրուիլ այս պայքարին, յանուն մեր ազգի արժանապատուութեան եւ միասնութեան:

ԴԱԻԹ ՕԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ. Հ.Հ. ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԴԵԿԱՎԱՐ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉ ԵՒ ՎԵՐԱԿԱՆԱԿՈՒՄԸ

Երէկ ազգային խայտառակութեան օր էր Հայաստանի մէջ: Մթալինի օրօք եւ ոչ մէկ օտար թշնամիի կողմէ զենքով վեհարան ներխուժում, չէ եղած: Ընդ-

դիմութիւնը այնքան ողորմելի վիճակի մէջ է, որ ինք չի կրնար բան մը ընել, այլ եկեղեցին կը մղէ պայքարի: Լաւ է, որ անոնց ծրագիրը Հայր Միքայէլ Աջապահեանը նշանակել, որպէս վարչապետ՝ մերժուեցաւ վերջինին կողմէ: Մէկ խօսքով, խայտառակութեանը ամբողջ աշխարհին առջեւ:

Յայտարարութիւն

Ես լիովին բաւարարուած եմ իմ ծառայութենէս որպէս հոգեւորական, ուստի կը խնդրեմ, որ իմ անունս չշահարկել վարչապետի թեկնածուներու շարքին մէջ:

Աստուած պահապան
Միքայէլ արքեպիսկոպոս Աջապահեան
27. 06. 2025 թ.
Բ. Երեւան

ՎԱԶԳԵՆ ՍԱՆՈՒԿԵԱՆ - Հ.Հ. ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ, ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ, ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Փաշինեան Հայաստանի մէջ թշնամիի յստակ ծրագիր մը կը կատարէ, դաւաճան ըսելով հարցը չենք լուծեր: Եթէ Հայաստանի իշխանութիւնը վատ է, պէտք է փոխել զայն:

Մայր Աթոռի տեղեկատուական համակարգ, յայտարարութիւն.

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը խստօրէն կը դատապարտէ Յունիս 28-ին Շիրակի թեմի առաջնորդ Միքայէլ Արքեպիսկոպոս Աջապահեանի առնչութեամբ դատարանին կայացուցած կալանաւորման եւ ազատագրկման որոշումը, որ ուղղակի հետեւեալ էր վարչապետին եւ իշխանութեան բարձրաստիճան միւս պաշտօնեաներու եկեղեցաւաճառ քաղաքականութեան եւ եկեղեցիներու դէմ թշնամանքի ատելութեան խօսքի:

ՀԱՄՕ ՄՈՍԿՈՅԵԱՆ

Կը յորդորենք դատական համակարգին եւ պատկան մարմիններուն գործել օրինականութեան դաշտին մէջ եւ անյապաղ ազատ արձակել Միքայէլ արքեպիսկոպոս Աջապահեանը:

«ՄՓՈՒԹՆԻՔ» ԶԱՅՆԱՍՓԻԻՌ - ԱՐԱՔԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

19 Յունիս 2025-ին, Երեւանի մէջ դատարանը ձերբակալեց հայ գործարար եւ «Տաշիր» ձեռնարկութիւններու սեփականատէր Սամուէլ Կարապետեանը, երկու ամիսով, «իշխանութեան տիրանալու բացայայտ կոչով» ամբաստանութեամբ: Սակայն բոլոր փաստերը ցոյց կու տան, թէ զիստոր պատճառը ձերբակալութեան իր նեցուկ կանգնիլն է Հայ առաքելական եկեղեցւոյ կողքին: Ամփոփապէս սկսան խուզարկութիւնները «Տաշիր»-ի սեփականատիրոջ դէմ՝ սպառնալով անոր «պետականացնել» իրեն պատկանող «Հայ ելեկտրագանցեր» ընկերութիւնը՝ զինք ամբաստանելով պետական յեղաշրջում կազմակերպելու մէջ:

Հայաստանի մէջ տեղի ունեցող «հերթական» փոթորկալից իրադարձութիւնները, մանաւանդ 2018 թ.ի «Թաւշեայ» յեղաշրջումէն ետք՝ աւելի եւս յստակացուցին իշխանութեան քաղաքական եւ «ազգային» նպատակները: Ընդդիմութեան անկարողութեան առաջ, երբ 2020, 2023 թ.թ.ի խայտառակ պարտութիւններ եւ 13.000 քառ. քմ. ազատագրուած տարածքներու կորուստ, 6000 երիտասարդ զինուորներու կտորած եւ 110.000 արցախցիի տեղահանում ամենօրեայ ստորնացուցիչ զիջումներ եւ յայտնի ու գաղտնի բանակցութիւններ թշնամի եւ կեղծ «քարեկամ» պետութիւններու դեկլարներուն հետ՝ յստակօրէն մայր հայրենիքը կ'առաջնորդեն դէպի կործանում: Մերժ Սարգսեանի եւ իր եղբայրներուն ալան-թալանէն փրկուելու համար, խաբուած ժողովուրդը ստիպուեցաւ «ղեկին» լրագրողի մը, որ իշխանութեան տիրացաւ յստակ ծրագիրով մը, որուն օրերուն տեղի ունեցաւ Արցախի յանձնումը: Ապա թշնամական նոր քայլեր հաճելի թուալու համար Արեւմտաւերսալիներուն, Ռուսիոյ եւ Իրանի իսլամական հանրապետութեան դէմ: Մինչ Ազրպէյճան-Իսրայէլ-Թուրքիա ամեն օր եւ ժամ կը զինուէին մահասփիւռ զենքերով, հարուածելու Իրանն ու Հայաստանը, իրականացնելու Մեծն Թուրանի ծրագիրը, մեր վարչապետն ու Ազգային ժողովի խօսնակը զբաղած են բարոյական եւ «բժշկագիտական», հարցեր լուծելով, քլիատուած ըլլալու թէ միմիայն հայոց վեհափառին գրեթէլ եւ փողոցային վանկարկումներ «շնորհելով», սպառնալով զարթել Սուրբ Էջմիածինի գահը, խամաճիկ մը տեղաւորելով Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի 1600-ամեայ Աթոռին:

Հայաստանի ներկայ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանին հետ եղած են Երեւանի Պետական համալսարանի լրագրութեան բաժնի համադասարանցիներ 1993 թ.էն, իսկ Բագրատ արք. Գալստանեանին ծանօթացած են 1998 թ.ին երբ Մանչեսթրի հայոց Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւն էր: Տէր Միքայէլ Աջապահեան արբազանին հարազատներէն է Սուրբ Գրիգոր Աջին խիզախ պաշտպան Խաղ արքեպիսկոպոս Աջապահեան՝ Պէյրութէն: Մինչ 1999 թ.ի հոկտեմբեր 27-ին, ներկայ եղանք Գարեգին Բ. կաթողիկոսի ընտրութեան, Սուրբ Էջմիածնի շրջափակին մէջ, երբ նոյն ժամերուն տեղի ունեցան Հայաստանի Ազգային ժողովին մէջ ահաւոր իրադարձութիւնները վարչապետ Վազգէն Սարգսեանի, Ազգային ժողովի խօսնակ Կարէն Տեմիրճեանի սպանութիւնները՝ երիցս անիծեալ Նայիրիի եւ իր խմբակին ձեռամբ, Յունանեան կոչեցեալներ:

Այդ ճակատագրական ժամերուն, Էջմիածնէն քաղաքի ազգային անվտանգութիւնը շատ աւելի զգօն գտնուեցաւ քան Երեւանի Ազգային ժողովինը եւ մեծով նորընտիր վեհափառ Տիրոջ քղանցքը բռնելով մուտք գործեցինք վեհաբան, զինք շնորհաւորելու: Այստեղ պէտք է նշեմ, որ Գարեգին Բ. վեհափառին ընտրութեան մէջ վճռական դեր խաղացած ՀՐԸՄ-ի նախագահուիկ Լուիզ Միւնոն Մանուկեան, մինչ 2007-ին, նախաձեռնութեամբ Սուրբ Էջմիածնի գահակալին, մեծ բարերար Ալեք Մանուկեան եւ իր հանգուցեալ տիկինը Մարի Մանուկեան, վերաթաղուեցան մայրաքաղաքի շրջափակին մէջ՝ «Շատ քրտնեց կեանքում, որ արժանանայ Մայր հայրենիքի սուրբ հողին, յայտարարեց այդ օրերուն Գարեգին Բ. կաթողիկոս:

Դժբախտաբար այսօր հրեշտակներ ու բացարձակ սուրբեր չեն ապրիր երկրի վրայ նաեւ Սուրբ Էջմիածինէն ներս թէ դուրս: Եղած են բազմաթիւ սխալներ, որոնք կուտակուելով, այսօր դարձած են օգտագործելի նիւթեր «քրեական» յանցանքներու վերածուելով եւ օգտագործելուելով Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ դէմ: Այսօր, ամբողջ Կովկասն ու տարածաշրջանը կանգնած է հիւլեական աւերիչ պատերազմի վտանգին առաջ եւ միայն վերջերս տեղի ունեցած հրթիռային եւ ռազմաօդային զարհուրելի ռմբակոծումներուն ու զոհերուն, աւերածութիւններուն թիւերը պէտք է ահազանգ հնչեցնեն Հայաստանի ժողովուրդին ապագան դէպի անդունդ առաջնորդող իշխանութեան եւ ընդդիմութեան համար: Սփիւռքը փաստօրէն սնանկացաւ տասնամեակներ շարունակ նիւթապէս թէ ֆինանսապէս օգտուելով Մայր հայրենիքէն, ուր այսօր ցոփութեան եւ անհոգ-թերեւտիկ կեանքի մթնոլորտը կը յիշեցնէ Սոթոմ-Գոմորի վերջին օրերը...: Մթափոխիլ պէտք է ժամ առաջ, քանի չէ կորսուած ամէն ինչ:

Պէյրութ - Երեւան - Սուրբ Էջմիածին
(Հեռախօսով)

ՍՈՒՐԻԱՆ «ՍՈՒԱՅՏԱ»-Ի ԴԵՊՔԵՐԷՆ ԵՏՔ. ԵԵՇՏՈՒԱԾ ԱՆՈՐՈՇՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՂՈՏ ԱՊԱԳԱՅ

ՍՈՒՐԻԱՅ ԱՅՍՕՐԸ. ՄԵԾ ՀԱՇՈՒՈՎ ԱՍԱՏՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾ ՄԽԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ Է

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ» ին

ՄԱԳՕ ԱՐԵԱՆ

Ամեն անգամ, որ Սուրիոյ մէջ ներքին խրտումներու նոր էջ մը կը բացուի շատեր կ'աշխուժանան «գոլթելու» համար, որ Սուրիոյ իշխանութիւնները եւ յատկապէս նախագահ Ահմատ Ալ Շարրի «վերջացած» է:

Ի հարկէ ցնցիչ են եղածները մանաւանդ, որ Շարրիի առջեւ եղած մարտահրաւերները բաւականին բարդ են ու կրնան ցաւազին ըլլալ:

Ասկէ անդին, նոյն այդ «գոլթելու» ջանքերը պահ մը մոռնալով, որ այն ինչ որուն մէջէն այսօր կ'անցնի Սուրիան, նոյն այն տխրահոշակ եւ անցեալ դարձած Ասատեան ռեժիմին սխալներուն հետեւանքով է:

Սխալներ մեծ ու փոքր, ցաւոտ իրականութիւններ, անարդարութիւն, մեծատիրութիւն, որուն զուգահեռ ալ կաշառակերութիւն եւ հարստահարութիւն:

Տակաւին պիտի չխօսինք այն ներքին ռիսկին մասին, որուն սնունդ տուին Ասատները, փոքրամասնութիւնները դարձնելով հասարակութեան «մենաշնորհները», եւ միւս կողմէ ալ երկրի բոլոր առումներով մեծամասնութիւն հանդիսացող Սիւննի համայնքը անտեսելով...

Այս անտեսումն էր խորքին մէջ, որ պատճառ դարձաւ, որ Ասատ եւ իր նեղ շրջանակը լայն հասարակութեան կողմէ համարուի թշնամի ու անկէ ետք ալ ընթացք առաւ ներքին քաղաքացիական պատերազմ մը, որ փաստացիօրէն մինչեւ մեր այս օրերը տակաւին կը շարունակուի:

Թերեւս կային այլ ձեւեր, որ արտաքուստ «արդար» եւ գոնեղ համարուած Սուրիան բուժուի իր վերքերէն, սակայն այդ ճամբան դժուարին պիտի ըլլար ու այդ պատճառով ալ Իրանէն եւ Ռուսաստանէն զատ գրեթէ բոլորը որոշում առին պայքարելու Ասատեան ռեժիմին դէմ ու տապալել այն 2024 թուականի արտաքին:

Ճիշդ է, որ Ասատեան վարչակարգի դէմ պայքար մղած ուժերը անցան մեծ փոփոխութիւններէ եւ կարգ մը տերութիւնները նոյնիսկ (վերջին փուլին) հանդէս եկան Ասատին ի նպաստ անապատելի կեցութեամբներով, բայց եւ այնպէս հայր եւ որդի Ասատներու գործած սխալները (մեղմ կ'ըսեն), անկարելի էր անտեսել կամ ներել ...:

Վարչակարգի դէմ պայքարած ուժերը եւս (Սուրիոյ հասարակութենէն «բխած» կամ անձն ուժերու մասին է խօսքը) անցան բազում ճանապարհներով: Վայրագութեան եւ անմարդկային վերաբերմունքի բոլոր դիպաշարները տեսանք, «ապրեցանք», ափսոսացինք եւ տխրեցանք:

Ի վերջոյ մեզմէ իրաքանչիւրին համար (որպէս հայեր) կարելի էր, որ Սուրիան վերադառնայ իր փառքի օրերուն, ունենայ արդիական պետութիւն, հեռու մնայ ծայրայեղութիւններէ եւ ամենակարելի ունենայ եւ հովանին ըլլայ անվտանգութեան մը, որուն պէտքն ունի իր բոլոր բաղկացուցիչներուն:

Ի վերջոյ Սուրիոյ մեծ «մոզայիք»ին մէջ ամէնէն աւելի բարիք բերող եւ հարստացնող տարրերը այդ փոքրամասնութիւններն էին եւ դեռ ալ են: Հայեր, քիւրտեր, ալեւիներ, տիւրքմէններ, յոյն եւ ասորի ուղղափառներ, մարոնիներ եւ այլք կը կազմէին ու դեռ ալ կը կազմեն այդ գունագեղ երկրի իրական հարըստութիւնը:

Այս բոլորը նշելով հարկ է կրկին անգամ բացատրել այդ «գոլթեցանք»ուն, որ Սուրիոյ մէջ դէպի անցեալ վերադարձ պիտի չըլլայ ու ինծի ու իմ նման մտածողներուն համար էականը Շարրիի իշխանութեան մնալ-չմնալը չէ, այլ Սուրիոյ իրական փրկութիւնը, յառնույն, արդիականացումը եւ անշուշտ բարօր պետութիւն մը ունենալու դրոշմը...

Շարրին ալ կրնայ տապալիլ, անոր իշխանութիւններէն աւելի վատ, աւելի «նատիքալ», աւելի ծայրայեղական ուժեր կրնան իշխանութիւնը վերցնել, այս ալ կարելի է...

Ու այս բոլորը անցողիկ են, կարելի էր Սուրիոյ փրկութիւնն է:

Բարդ են Շարրիի գործերը այո՛, բայց ի տխրութիւն իմ կողմէ ընդգծուած «գոլթեցանք»ուն դէպի անցեալ վերադարձ պիտի չըլլայ:

ՍՈՒԱՅՏԱՅԻ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԵՊՔԵՐԸ

Ի՞նչ կը կատարուի Սուրիոյ «Սուայտա» նահանգին մէջ, եւ ռազմական բնոյթ ստացած այդ դէպքերը մինչեւ երբ եւ մինչեւ ուր կրնան շարունակուիլ:

Երկար տարիներու անտեսման, սխալ կառավարման եւ անարդարութեան հետեւանքով «Սուայտա» նահանգը, որուն բնակչութեան մեծամասնութիւնը տիւրքի համայնքի անդամներ են յայտնուած է «անիշխանական» վիճակի մը մէջ: Սուրիոյ քաղաքացիական պատերազմի սկիզբէն ասդին «Սուայտա» դարձաւ համեմատաբար «ինքնիշխան» շրջան մը, ուր տիւրքի մեծամասնութիւնը փորձեց կարգի բերել առկա խնդիրները: Ինչ-ինչ պատճառներով Սու-

րիոյ կառավարական մարմինները, ոչ միայն թերացան իրենց պարտաւորութիւններուն մէջ, այլ առհասարակ «հեռացան» այդ շրջաններէն: Մեղադրելի չէր թերեւս Ասատեան վարչակարգի որդեգրած գործելաոճը, որովհետեւ այդ վարչակարգը իր առջեւ ունէր շատ աւելի բարդ եւ շատ աւելի դժուարին մարտահրաւերներ:

ՀԱԿԻՐԸ՝ «ՍՈՒԱՅՏԱ» ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԱՍԻՆ

«Ալ Սուայտա» (Suwayda) նահանգը կը գտնուի Սուրիոյ հարաւը, իր հիւսիսը՝ Դամասկոսն է, արեւմուտքը՝ Տարիա նահանգը, եւ հարաւը՝ Յորդանանի սահմանը: Այն կ'առանձնանայ անով, որ այնտեղ բնակչութեան մեծամասնութիւնը տիւրքիներ են, այսպիսով դարձած է տարածաշրջանի միակ նահանգը, ուր անոնք կը գերակշռեն (90 %), տիւրքի համայնքի կողքին կան փոքր թիւով արեւմտաբնակեցութեան քրիստոնէական եւ սիւննի պետեւիներ (Պետեւիներ՝ արաբական ցեղախումբերու ներկայացուցիչներ):

Տիւրքի համայնքի ազդեցիկ ուժը կ'արտայայտուի «Բիճալ ալ քարամէ» («Արժանապատուութեան մարդիկ») անունով իսլամական զինուած շարժումով մը, որ կը գործէ նահանգին մէջ 2013-էն ի վեր, եւ որու նպատակն է պաշտպանել տիւրքական ինքնութիւնն ու անկախութեան շունչը:

Միւս ազդեցիկ ուժը՝ պետեւիներն են, եւ անոնք հիմնականօրէն արաբ սիւննի ցեղախումբերու անդամներ են, որոնք աւանդաբար կը գլխաւորեն սահմանի առեւտրատնտեսական իրավիճակը՝ Սուայտայի անապատային շրջաններուն մէջ:

ՄԿԻԶԲ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Զինուած դրուագներու սկիզբը

Յուլիսի կէտերուն, Սուայտա-Դամասկոս ներքին միջպետական ճանապարհին, զինուած պետեւիները արգելակ մը դնելով կողոպտած են եւ առեւանգած տիւրքի առեւտրական մը: Տիւրքի զինուած խմբաւորումները զայրացած են եւ ի պատասխան սկսած են բռնաճնշել ճանապարհները, սահմանած են արգելակներ, ի յայտ եկած են ճանապարհային մեքենայով մաքրութիւն ընողներ, որոնց գնդակոծած են:

13 յուլիսին, սկսած են փոխ առեւանգումներ, զոհեր ու հակադարձ գործողութիւններ: Ի պատասխան, Սուրիոյ զինուած ուժերը 14 յուլիսին մտած են դաշտ, տեսական մարտերէն յետոյ սպանութիւններուն թիւը գերազանցած է 500-ը:

ՍՈՒՐԻԱՅ ԻՇԵՆԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ՝

«ՍՈՒԱՅՏԱ»Ի ՄԵԶ

Սուրիոյ անցումային շրջանի նախագահ Ահմատ Ալ Շարրի բարձրացուցած է խնդիրներ՝ բազմազանութեան պահպանում, անվտանգ միջավայր ապահովել, եւ վերահսկողութիւն իրականացնել խոչընդոտուած տարածքներուն մէջ: Ան յայտարարած է, որ Սուայտայի մէջ անվտանգութեան պատասխանատուութիւնը պիտի փոխանցէ տեղական հրամանատարներուն եւ հեղինակութիւն ունեցող անձնաւորութիւններուն, մինչդեռ կառավարական գործերը պիտի ազատեն տարածքը պետեւիներէն: Շարրիին անհրաժեշտ է վերականգնել կարգ ու կանոնը, եւ դիմակայել արտերկրէն «պարտադրուած» ճգնաժամները: Նոր նախագահը կանգնած է հարցերու առջեւ՝ պիտի կարողանա՞յ միաւորել տարբեր համայնքներ, եւ վերահսկել անվտանգութեան մարտչական իրավիճակը: 17-19 յուլիսին, ճգնաժամը ցոյց տուաւ, որ ան դեռ ունի սահմանափակումներ. զինուած ուժերը ստիպուած դուրս ելան Սուայտայէն, ստիպուած թողնեցին որոշ շրջանի վերահսկողութիւնը ու մատնացոյց ըրին հնարաւոր արտաքին միջամտութիւն (Բարայէլ, Միացեալ Նահանգներ, Թուրքիա, արաբական պետութիւններ): Այս կ'ազդէ անոր միջազգային վստահելիութեան վրայ եւ ցոյց կու տայ, որ ան դեռ չէ ամրապնդած համակարգը:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԻԶԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իսրայէլ նպատակաւորօրէն օդային հարուածներ հասցուցած է պետեւիներուն եւ «դաշնակից» կառավարական ուժերուն, «պաշտպանելու» Սուայտայի տիւրքի փոքրամասնութիւնը:

Նման մօտեցում նպատակ ունի՝ շրջափակել որեւէ ուժ, որ կրնայ բարձրացընել անկարգութեան վտանգը եւ թոյլ չտալ ներքին պատերազմի սրացման:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Միացեալ Նահանգները կ'աջակցի միաւորուած Սուրիա կառուցելուն, եւ կը պատկերացնէ Ահմատ Ալ Շարրի որպէս միջնակէտ տարբեր համայնքներու միջեւ, ինչպէս՝ պետեւիներուն, տիւրքիներուն, եւ կառավարութեան օրինականութեան մերձեցում: Միեւնոյն ժամանակ Միացեալ Նահանգները զսպող ազդեցութիւն կը գործադրէ եւ կոչ կ'ընէ խաղաղութիւն հաստատելու, որուն համար միջնորդութիւն իրականացուցած են Միացեալ Նահանգներու դիւանագէտները (ինչպէս Թոմ Պարաք):

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ամփոփելով՝ Սուայտայի դէպքերը սկիզբ առին ամբողջութեամբ ներքին «քաղաքացիական» բռնութիւններու պատճառով՝ պետեւիներու ճանապարհային կէտին առեւանգումն ու անոր նկատմամբ թէժ պատասխանները, բայց արագօրէն վերաճեցան զինուած բախումներու, որոնց մէջ կառուցային դերերն ստացան Սուրիոյ կեդրոնական իշխանութիւնը, դատաւարտելով վերջինիս պատասխանատուութիւնը, եւ արտաքին խաղաղութիւնը՝ Իսրայէլն ու Միացեալ Նահանգները որոշակի դերակատարմամբ:

Սա ընդամենը մէկ դրուագ է, բայց կ'արտացոլէ նոր Սուրիոյ բարդ իրավիճակը՝ բազմաբնոյթ հասարակութեան մէջ:

Երեւան

Կ. Պոլսոյ Հայոց Առաջին Պատրիարք Տ. ՍԱՀԱԿ Բ. ՄԱՇԱԼԵԱՆԻ ԿԱՏԱՐԱԾ ԱՅԺԵԼՈՒԹԵԱՆ ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵԱՎ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՓ

(Ծարունակուած նախորդ թիւէն)

ՊԱՏՐԻԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱԽՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ Ս. ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԵՋ

Ն.Ա.Տ. Սահակ Բ. Պատրիարք Հայրը, 29 Յունիս 2025, Կիրակի, ԱՄՆ-ու Արեւելեան Թեմի Ս. Վարդան Մայր Տաճարին մէջ, հիւրընկալութեամբ ԱՄՆ-ու Արեւելեան Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մեսրոպ Եպս. Պարսամեանի, մատուց հանդիսատար Ս. Պատարագ, որմէ յետոյ մասնակցեցաւ ի պատիւ Պատրիարքական այցելութեան կազմակերպուած համայնքային ընդունելութեան:

Արարողութեան ներկայ էին Արեւելեան Թեմի հոգեւորականաց դասէն անդամներ, Ս. Ներսէս Դեմարանի ամրան դասընթացքներուն մասնակից երիտասարդներ, Պատրիարք Հօր այցելութեան առթիւ Արեւելեան Թեմէն ներս կազմուած հիւրընկալութեան յանձնախումբի անդամներ, պաշտօնական հիւրեր, Արեւելեան Թեմի բարերարներ եւ հոծ թիւով հաւատացեալներ:

Ժամը 10.00-ին Պատրիարք Հայրը, հանդիսատար բափորով Առաջնորդարանէն ուղղուեցաւ դէպի Մայր Տաճար, առընթերակայութեամբ՝ Հոգշ. Տ. Յարութիւն Վրդ. Տաճարեանի եւ Արժ. Տ. Արմաշ Բեկ. Պաղտասարեանի: Արարողութեանց «Կոմիտասեան» բազմաձայն երգեցողութիւնները կատարեց Կոմիտաս Երգչախումբը, առաջնորդութեամբ Բրշ. Զրիս Սրկ. Գալֆանեանի եւ երգեհոնահարութեամբ Արի Սրկ. Թերճանեանի:

Նախ քան Տէրունական Աղօթքը, Առաջնորդ Տ. Մեսրոպ Եպիսկոպոս ողջոյնի խօսք արտասանեց եւ բարի գալուստ մաղթեց Պատրիարք Հօր: Սրբազան Հայրը յայտնեց, որ շաբթուան մը տեւողութեան ընթացքին Պատրիարք Հայրը առիթը ունեցած էր թեմական տարբեր կառոյցները այցելելու, վարիչներուն եւ ժողովուրդին հետ համախմբուելու, իր պատգամները փոխանցելու եւ Պոլսոյ Պատրիարքութեան ու Հայ ժողովուրդին մասին տեղեկութիւններ փոխանցելու: Պատրիարքական Ս. Պատարագով զագաթնակէտին կը հասներ պատմական այցելութիւնը: Այլապէս Արեւելեան Թեմը իր կառոյցներով հանդերձ, մեծապէս ներշնչուած ըլլալով սոյն այցելութիւնը կ'որակէր յաջողած:

Սրբազան Հօր խօսքերէն յետոյ Պատրիարք Հայրը,

շնորհակալութեան ուղերձով հանդէս եկաւ եւ յայտնեց, որ Առաջնորդ Տ. Մեսրոպ Եպիսկոպոս շաբթուան մը ամբողջ տեւողութեամբ ընթացքին ամէն փուլին իրեն ընկերացած էր: Իր գլխաւորութեամբ, բազմաթիւ ազգայիններու ներդրումով պատրաստուած էր ամէն ինչ կատարեալ ձեւով: Պատրիարք Հայրը նաեւ մեծապէս դրուատեց Սրբազան Հօր կարճ ժամանակի մէջ ձեռք բերած յաջողութիւնները եւ յայտնեց, որ ԱՄՆ-ու Արեւելեան Թեմը Հայ Եկեղեցոյ կարգ ու սարքին մէջ ունի իր կարեւոր տեղը: Այլապէս գործունէայ առաջնորդի մը գլխաւորութեամբ թեմի ծաղկումը ներդրում կ'ունենայ թէ՛ Արեւելեան Թեմին եւ թէ՛ ընդհանուր առմամբ Հայ Եկեղեցոյ այլ կառոյցներուն:

Պատրիարք Հայրը մաղթեց, որ Սրբազան Հայրը երկար տարիներ իր պաշտօնը կատարէ, նորանոր նուաճումներ արձանագրելով: Այս առթիւ յաջողութիւն մաղթեց Տ. Մեսրոպ Եպիսկոպոսին եւ իրեն նուիրեց աղամանդակուած ձեռաց խաչ մը:

Նուիրաբաշխումէ յետոյ Պատրիարք Հայրը իր պատգամը փոխանցեց «Ամէն քաղաքորթիւն իրեն մէջ բաժնուած կ'աւերի. եւ ամէն քաղաք կամ տուն իրեն դէմ բաժնուած՝ չի կրնար կենալ»: (Մատթ 12.25) բնաբանով:

Պատրիարք Հայրը անդրադարձաւ վերջին օրերուն Հայաստանի մէջ յայտնուած տխուր իրավիճակին եւ ըսաւ հետեւեալը.

«Մենք այսօր կը լսենք Հայաստանի մէջ ապրուած պառակտուած երեւոյթի մը մասին: Մեր եկեղեցիի եւ Հայաստանի կառավարութեան իրարու նկատմամբ ունեցած արտայայտութեանց ընդմէջէն լաւ խօսքեր չի հնչեր մեր սկանցներուն: Վարչապետն ու Վեհափառ Հայրապետը եւ եկեղեցականներ ծանր խօսքերով կ'ամբաստանեն զիրար: Եւ Հայաստանի եւ եկեղեցոյ զանազանները զարմացած մնացած են: Գիտեմ որ դուք ալ երբ ինծի նման կը լսէք, կը տխրիք: Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը: Հիւանդութիւնները կը սկսին լեզուով: Հիւանդութիւնները կը լուծուին կրկին լեզուով: Հետեւաբար մենք պէտք է հրսկենք լեզուի վրայ: Մեր խօսքով կը ստեղծենք մեր անձնական կեանքը եւ ստեղծեր ենք քաղաքակրթութիւն: Մեր բոլորին սրտերը երբ բանանք ու այդտեղ տեսնենք բարի բաներ, պիտի արժանանան գնահատանքի: Եւ ուր որ վատ բան մը կայ այդտեղ պիտի տեսնենք արհամարհանք եւ վատ խօսք:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ Հայաստանի վիճակը: Կամ քաղաքագէտներն ու եկեղեցականները լռել պիտի տրվի՞ն, եւ կամ իրարու լաւ խօսքեր ըսել պիտի սկսին: Պիտի գնահատեն, ինչ որ բարի ու օգտակար է: Եկեղեցականները պէտք է անդրադառնան, թէ կառավարութիւնը ինչ տուած է Հայաստանին: Այսինքն եօթը տարուան ընթացքին միայն չարութիւն ըրած է: Օգուտ չկա՞յ: Եւ կառավարութիւնն ալ պէտք է ընդունի եկեղեցոյ կարեւորութիւնը եւ վեր բարձրացնէ Հայ Առաքելական Եկեղեցոյ դերը եւ ծառայութիւնը պատմութեան մէջ: Եւ ներկայիս պէտք է խօսուի նաեւ Վեհափառ Հայրապետի 25 տարիներու ծառայութիւնը ի նպաստ Հայ Առաքելական Եկեղեցիին եւ Ս. Էջմիածնին: 25 տարի առաջ ինչպէ՞ս էր եկեղեցին եւ հիմա ինչպէս է: Պէտք է կառավարութիւնն ալ գնահատէ այս: Պէտք է մենք շինիչ խօսքեր արտայայտելու սկսինք եւ թերեւս անկէ առաջ լռել ալ տրուիմք: Նորոգող, քարմանող խօսքեր պէտք է խօսուի եւ աղօթքը այս ուղղութեամբ է:

Հայաստանի մէջ եղածը քաղաքական պառակտում է: Հետեւաբար այն ձայնը որ բոլոր ձայները պիտի լռեցնէ Հայաստանի ժողովուրդն է: Իրենց քուէներով պիտի երթան եւ պիտի որոշեն, թէ այս քաղաքականութեան նեցուկ կը կանգնի՞ն, թէ՛ ոչ: Մեր համեստ առաջարկը արտակարգ ընտրութիւններուն երթալն է թերեւս, որպէսզի ամէն մարդ իր ապագան տեսնէ: Այս պրկութիւնը շատ երկար չենք կրնար տանիլ երկրի մէջ, շատ կը վիրաւորէ: Անկէ յետոյ չէք կրնար դիւրին լուծել: Կողմերը որքան որ քիչ վնաս տան, այդքան լաւ կ'ըլլայ: Վիճաբանութիւնները որքան քիչ տեսնեն, այդքան լաւ կ'ըլլայ: Հետեւաբար մեր աղօթքը այն է որ այդ վիճաբանութիւնները վերջ գտնեն եւ Հայաստանի ժողովուրդը հայերէն լեզուի քաղաքակար բառերը առաւել եւս գործածել գիտնայ: Հայերէն գովեստի համար շատ գեղեցիկ բառեր կան: Անոնք պէտք է դուրս գան բառարանէն: Պէտք է գեղեցիկը արձագանգէ: Դուք ալ ձեր անձնական կեանքին մէջ լաւ խօսողներ եղէք: Այն ատեն պիտի տեսնէք, աշխարհ ալ ձեզ կը գնահատէ: Եկէք գեղեցիկին բարինք եւ մեր բարի խօսքերը ցանցնք մեր ընկերութեան մէջ»:

Պատրիարք Հայրը հակիրճ ձեւով անդրադարձաւ նաեւ Պոլսոյ ազգային եկեղեցական կեանքին: Յայտնեց, թէ անցեալէն փոխանցուած եկեղեցիներով, վարժարաններով, համայնքային զանազան կառոյցներով կը փորձեն պահել իրենց ազգային եկեղեցական կեանքը: Այս առթիւ թելադրեց որ ներկաներ եւս հետեւին Պոլսոյ կեանքին, քանի որ արտասահմանի բազմաթիւ հայեր նաեւ իրենց անցեալը պիտի գտնեն այդտեղ:

Եկեղեցական արարողութիւնը իր աւարտին հասաւ «Պահպանիչ» աղօթքով եւ վերջին օրհնութեամբ: Իսկ յաւարտ Ս. Պատարագի կազմուեցաւ բափօր եւ «Կենդանարար Աստուած» շարականի երգեցողութեամբ Պատրիարք Հայրը առաջնորդուեցաւ դէպի Առաջնորդարան:

(Վերջ)

ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵՐԻ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

ԿԱՅԱՑԱՒ «ՖՐԱՆՍԻԱ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՐԿԽՕՍՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԸ

Հայաստանի ազգային գրադարանում մեկնարկեց «Ֆրանսիա-Հայաստան» պատմական եւ մշակութային երկխոսություն» խորագրով միջազգային երկօրեայ գիտաժողովը: Գիտաժողովը վեր է հանում Ֆրանսիայի եւ Հայաստանի պատմական ու մշակութային բազմաշերտ յարաբերություններն ու դրանց առանձնաչափությունները: Գիտաժողովի ընթացքում իրենց գեկուցումներով հանդես եկան նշանավոր հետազոտողներ, գիտնականներ, որոնք անդրադարձան երկու երկրների բազմադարեայ փոխյարաբերություններին, համագործակցությանը, զրական ու մշակութային կապերին, հրատարակչական ժառանգությունները եւ այլ թեմաներին: Ողջոյնի խօսքով հանդես եկան ՀՀ-ում Ֆրանսիայի Հանրապետության արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Օլիւիէ Դըկոտինյին, Հայաստանի ազգային գրադարանի տնօրէն Աննա Չուլեանը: Գիտաժողովի շրջանակում նաեւ համագործակցության յուշագրեր ստորագրուեցին Ֆրանսիայի եւ Հայաստանի ազգային գրադարանների, Խարտիայի ազգային դպրոցի, ինչպէս նաեւ «Զալֆա» ժամանակակից տեխնոլոգիաների ֆրանսիական կազմակերպության հետ:

Գրադարանի առանձին ցուցասրահում էլ տեղի ունեցաւ հայաստանեան հրատարակչությունների գրքերի ցուցահանդէս, որտեղ ներկայացուում են հայ-ֆրանսիական փոխառնություններին նուիրուած հրատարակությունները, ֆրանսիական գրականության թարգմանությունները, Ֆրանսիայում հրատարակուած հայերէն եւ ֆրանսերէն հնատիպ գրականության եւ մամուլի բացառիկ նմուշներ:

Ալ. Սպենդիարեանի անուան օփերայի եւ բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնում կայացաւ «Ֆրանսիա-Հայաստան. Պատմական եւ մշակութային երկխոսություն» միջազգային գիտաժողովի հանդիսատւոր փակման արարողությունը: Հայաստանի ազգային գրադարանի տնօրէն Աննա Չուլեանը Հայաստանի ազգային գրադարանի 105-ամեակի կրծքազարդեր յանձնեց գործընկերներ Ֆրանսիայի ազգային գրադարանի նախագահ Ժիլ Փեքուին, Ֆրանսիայի Ռոմանի շրջանի Երաժշտության եւ պարի ազգային դպրոցի տնօրէն Ալեքսանդր Սիրանոսեանին եւ Ֆրանսիայի Ազգային ժառանգության ինստիտուտի տնօրէն Շառլ Պերսոնային:

Գիտաժողովի փակմանը յաջորդեց «Վերադարձ դէպի «Տիգրանի մեթամորֆոզները» համերգային ծրագիրը: Հնչեցին հատուածներ արեւմտաեւրոպացի կոմպոզիտորների օպերաներից, որոնք առնչուում են հայոց պատմու-

թեան ու մշակոյթին: Համերգային ծրագիրը նուիրուած էր գիտաժողովի պատուաւոր բանախօս Ալեքսանդր Սիրանոսեանին, ով հեղինակել է հայկական թեմաներով եւրոպական օպերաներին նուիրուած հրատարակություն:

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՁՈՀԵՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻ 110-ԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՄԵՐԳ

Աթենքի Մէգարոն համալիրի Տիմիթրիս Միթրոփուլոս համերգասրահում Յունաստանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանութեան նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպմամբ անցկացուեց Հայոց ցեղասպանության զոհերի յիշատակի 110-ամեայ տարելիցին նուիրուած համերգ:

Յիշատակի համերգի ընթացքում ժամանակակից հայ եւ յոյն կոմպոզիտորների ստեղծագործություններով հանդես եկաւ Հայաստանի Հանրապետության վաստակաւոր արտիստ, անուանի դաշնակահար Հայկ Մելիքեանը:

Միջոցառմանը ողջոյնի խօսքով հանդես եկաւ Յունաստանում Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Տիգրան Սկրտչեանը:

Դեսպանը նշեց, որ Հայոց ցեղասպանությունը Օսմանեան կայսրութեան կողմից կազմակերպուել է միա՝ յոյների եւ ասորիների ցեղասպանությունների հետ միասին, որոնք շատ ցեղասպանագէտների կողմից համարուում են Օսմանեան ցեղասպանություններ:

Դեսպանը յաւելեց, որ. «Ցեղասպանության զոհերի յիշատակի օրը միայն զոհերին չի վերաբերում, այն վերաբերում է նաեւ վերապրածներին: Այս համատեքստում յիշարժան է ցեղասպանության երկկողմ վերապրածների զաւակ, Աթենքում 1937 թ. ծնուած Յարութիւն Դելալեանի անունը, ում Կոմիտասին նուիրուած ստեղծագործութիւնը եզակի աշխատանք է»: Դեսպանն անդրադարձաւ նաեւ Կոմիտասի անմահ ժառանգութեանը, ինչպէս նաեւ յիշատակեց Հայաստանում ծնուած յունահայ կոմպոզիտոր Գէորգի Գիւրջիեանին:

Տիգրան Սկրտչեանը յատուկ շնորհակալութիւն յայտնեց Հայկ Մելիքեանին շարունակական համագործակցութեան եւ բարձր մակարդակով հայ մշակոյթը աշխարհի տարբեր բեմերում ներկայացնելու համար:

Միջոցառման ընթացքում հնչեցին՝ Կոմիտասի, Կալիտայի Տուպակիի, Արամ Խաչատրեանի, Գէորգի Գիւրջիեի, Մանուիս Կալումիրիսի, Եանիս Բենեակիսի, Յարութիւն Դելալեանի եւ Անճո Բաբաջանեանի ստեղծագործությունները:

Միջոցառմանը ներկայ էին Յունաստանի գործադիր մարմնի ներկայացուցիչներ, խորհրդարանի անդամներ, դեսպաններ, Յունաստանի ազգային պաշտպանութեան նախարարութեան եւ գլխաւոր շտապի ներկայացուցիչներ, ռազմական կցորդներ, Յունաստանում հայ առաքելական եւ աւետարանչական եկեղեցու հոգեւոր առաջնորդները, յունահայ համայնքի ներկայացուցիչներ Յունաստանի տարբեր քաղաքներից, մտաւորականներ, լրագրողներ, Հայաստանից ժամանած հիւրեր:

ԿԱՅԱՑԱՒ «ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏԻ Վ. ՓԱՓԱՁԵԱՆԻ ԱՆՈՒԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԻՒՆԸ. 1932–2023 ԹԹ.» ԳՐՔԻ ՇՆՈՐՀԱՆՌԷՍԸ

Յակոբ Պարոնեանի անուան երաժշտական կոմետիայի պետական թատրոնում կայացաւ Կարինէ Ալաւերդեանի «Ստեփանակերտի Վ. Փափագեանի անուան պետական դրամատիկական թատրոնի տարեգրութիւնը. 1932–2023 թթ.» գրքի շնորհանդէսը:

ԼՂՀ մշակոյթի վաստակաւոր գործիչ Կարինէ Իսահակի Ալաւերդեանի այս գիրքը ներկայացնում է Ստեփանակերտի թատրոնի 91-ամեայ գործունէութեան փաստական պատմութիւնը: Գրքում՝ փաստագրական հաւաստի տեղեկութիւններին հիման վրայ,

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Երեւան

ԻՆՉՈՒՒ ՓՈՔՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԶԵՆ ԿՐՆԱՐ ԱԹՈՄԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԵՐ ԵՒՆԵԼ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

ԶԱՒԷՆ Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Ինչո՞ւ փոքր պետություններում արգիլուած է ռումբ շինել, օրինակի համար Հայաստան որպէս հզօր ու տնտեսապէս զօրաւոր երկիր, եթէ գիտական կարողութիւնն ունի աթոմական ռումբ շինելու, ինչո՞ւ համար միջազգային սոյն օրէնքին հիման վրայ արտօնուած չէ աթոմական ռումբ շինել:

Սատտամ էլ Հուսէյն յատենին պոռագ, ճշաց եւ ամէն ջանք ի գործ դնելով ուզածը արտադրեց: Թէեւ յատենին մարդիկ չհաւատացին, սակայն երբ հաստատեցին արտադրուած ռումբերու որակը, վերջ ի վերջոյ ամէն ճիգ ի գործ դնելով Իրաքը քանդեցին, քար քարի վրայ չձգեցին, «շնորհիւ» զինուորականներու բացայայտ դաւաճանութեան ու երկիրը հասցուցին այսօրուան իրավիճակին:

Ո՞վ այս օրէնքը դրած է: Բնականաբար հզօր պետություններու կամքն էր, տկար պետությունները իրենց ստրուկը դարձնել: Ժամանակին երկու հզօր պետություններ գոյութիւն ունէին, մէկը Սովետ Միութիւնն էր, միւսը Միացեալ Նահանգները, որոնք կ'ուզէին Իսրայէլը տեսնել որպէս հզօրագոյն երկիրներէն մին իր ահաւոր զէնքերով, որպէսզի կարենայ իշխել արաբական աշխարհին վրայ:

Իսկ Փաքիստան՝ որպէս մնայուն դաշնակից զինեց Միացեալ Նահանգները, որպէսզի իր կռնակէն հարուածէ Սովետական Միութիւնը, բարեբախտաբար երկուքն ալ ռումբերը արձակելու քոտերը չունէին:

Իրան-Պարսկաստան սկսաւ մշակել իւրանիոմը եւ հասաւ այնպիսի գիտական մակարդակի, որ նոյնիսկ մեծ պետություններ չեն գիտեր եթէ ան իրապէս աթոմական ռումբ կրցած է շինել թէ ոչ:

Իսրայէլը իր այս պատերազմով համայն աշխարհին ցոյց տուաւ, թէ ան կը հարուածէ Իրանի աթոմական կայանները եւ կը քանդէ անոր հետ առնչութիւն ունեցող կառոյցները: Բայց Պարսկաստանն ալ ձեռնածալ չմնաց, այլ հարուածեց մանաւանդ «Իւմէն»ը, ահ ու սասափ սփռելով Իսրայէլի ժողովուրդին մէջ:

Այս պատերազմին կապակցութեամբ, Միացեալ Նահանգներու նախագահ՝ Թրամփը եւ Ռուսիոյ՝ Փութինը իրենց յայտարարութիւններով, համայն աշխարհի մամուլի աղբիւրներուն յայտնեցին իրենց տեսակէտները: Թրամփ արձագանգեց ըսելով. «այս պատերազմը ձեր պատերազմն է, դուք ձեռնարկեցիք այս պատերազմը: Հետեւաբար դուք ալ վերջ տալու պարտաւոր էք»:

Յատենին ես անձնապէս խօսած եմ հայագի մեծ գիտնական՝ Վիքթոր Համբարձումեանին հետ, աթոմական ռումբ շինելու մասին: Անոր պատասխանը շատ յստակ եղած էր.- մենք միայն աթոմական ռումբեր չենք շիներ, այլ ուրիշ տեսակի ռումբեր ալ (չըսաւ ռումբի տեսակին անունը), բայց քան ի որ մենք Սովետ Միութեան մէջ կ'ապրինք, հետեւաբար պէտք չունինք աթոմական ռումբ շինելու, մենք պաշտպանուած ենք այսպէս»:

Հայաստան ազատ անկախ ըլլալէ ետք «Նոր աշխարհ»-ին խմբագրական մը գրած էի «Միայն աթոմական ոյժով» կրնայ կասեցնել փանթորքիզմի յառաջխաղացքը եւ սպառնալիքները, եւ զարկ տալ Հայաստանի թեթեւ եւ ծանր ճարտարարուեստութեան: «Նոր աշխարհ» կրնան կարդալ թիւ 519 Երեքշաբթի 17 Դեկտեմբեր 1991-ին:

Ես պատիւր ունեցայ դպրոց այցելութեան երթալու, գիտնական Գրիգոր Ա. Գուրգաղեանի մօտ, որ Աթէնք կը գտնուէր «Հայաստան» շաբաթաթերթի հիւրն էր, սկիզբը ապրիլ 2003-ին, որ «Օրիոն» տիեզերական աստղադիտարանի տեսողական համակարգի պատասխանատու ղեկավարն էր, նոյն հարցումը անոր ալ հարցուցի:

Արդեօ՞ք մենք կրնանք աթոմական ռումբ շինել, եւ պատասխանը եղաւ.- ոչ միայն աթոմական ռումբ կրնանք շինել՝ այլեւ արուեստական արբանեակ ալ կրնանք շինել: Այս տեսակի գիտութեան տիրապետած ենք, միայն գործի պէտք է սկսինք: Այս խօսքերը ըսուած են 3 Ապրիլ 2003-ին:

Ես այս աթոմական ռումբը շինելու մասին անդրադարձած եմ ասկէ 36 տարի առաջ 1991-ին, եւ գրած եմ «Միայն աթոմական ոյժով» մեր «գոյութիւնը պահել», զէնքի ոյժը պարտադրողական պէտք ըլլայ, եւ պիտի կրկնեմ չորրորդ անգամ ըլլալով, որովհետեւ հայ ժողովուրդին համար գոյութեան հարց է:

Ուրիշ յօդուած մըն ալ գրած եմ՝ «Ինչպէ՞ս կրնանք ստեղծել հզօր Հայաստան մը» եւ «Միայն աթոմական ոյժով» Երկուշաբթի, 15 Մարտ 2021-ին:

Այս յօդուածը կը հրատարակեն «Պայքար»ին մէջ եւ յաջորդաբար «Նոր Աշխարհ»-ին, միեւնոյն ժամանակ կը հրատարակեն մախկին 1991-ի յօդուածը:

Յետադարձ ակնարկով մը վերյիշելով մեր լուսահոգի գիտնականները, կը մտածենք. մենք որ յաջողած էինք հասնիլ այն գիտական մակարդակին, որ կրնանք աթոմականի նման ռումբ մը շինել, հետեւաբար խօսքս ուղղելով ներկայ գիտնականներուն կը խնդրեմ լսել ժողովուրդին ձայնը: Մինչեւ ե՞րբ մենք քաղաքականութիւն պիտի խաղանք երբ ունինք գիտական հսկայական գործընկիւր:

Մեր ազգի հզօրագոյն գիտնականներու՝ Վիքթոր Համբարձումեանի եւ Գրիգոր Գուրգաղեանի ժառանգորդները, խորհեցէ՛ք անգամ մը մեր ժողովուրդի գոյութեան մասին, 6000 տարուան սումերներու հետ յարաբերութիւն ունեցած ենք, օտարներուն գիտութիւն ալ սորվեցուցած ենք, ինչո՞ւ այսօր ձայն չենք բարձրացներ...:

Մեր երկրի նման հզօր երկիր մը ինչպէ՞ս կրնայ այլոց ստրուկը դառնալ: Մի՞թէ աշխարհի հզօր ժողովուրդները այն կ'ուզեն:

Արեւմ

ԹՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱՐԱՆ.

«ՂԱՐԱԲԱՂՈՒՄ ՏԵՂԻ ՌԻՆԵՅԱԾԸ ՃԵՂԱՄՊԱՆՈՒԹԻՒՆ Է, ԱՆԿԱՍԿԱԾ, ԷԹՆԻԿ ԶՏՈՒՄ»

Թուրք յայտնի գիտնական Թաներ Աքչամի խօսքերով՝ «այն, ինչ տեղի է ունեցել Լեռնային Ղարաբաղում, անկասկած, ցեղասպանութիւն է, դասական էթնիկ գտում: Հայերը բռնի տեղահանուել են իրենց հողերից: Ղարաբաղցիներն իրաւունք ունեն վերադառնալ իրենց տները: Այն, ինչ արել են ատրպէյճանցիները, յանցագործութիւն է մարդկութեան դէմ»: Արժէր, որ Հայաստանի վարչապետն ու իշխանութիւնները սովորեն թուրք գիտնականից, թէ ինչպէս պէտք է պաշտպանել հայ ժողովրդի իրաւունքները...

Թուրք պատմաբան, ընկերաբան, ցեղասպանագէտ, ԱՄՆ-ի Քլարկ համալսարանի փրոֆէսոր Թաներ Աքչամը, «Օրբէլի» վերլուծական կեդրոնի հարցմանն ի պատասխան, զնահատել է Արցախի շուրջ ստեղծուած իրավիճակը: Նա «դասական էթնիկ գտման» քաղաքականութիւն է որակել

Ատրպէյճանի գործողութիւնները Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդի նկատմամբ: «Օրբէլի» վերլուծական կեդրոնը ստորեւ ներկայացնում է Թաներ Աքչամի մեկնաբանութիւնն ամբողջութեամբ.

«Այն դէպքերը, որոնք մեր աչքի առջեւ կատարուած են Ղարաբաղում, բացայայտ մարդկային ողբերգութիւն են եւ թէ՛ երկկողմ, թէ՛ միջազգային պայմանագրերի բացայայտ խախտում: Իրավիճակը հնարաւոր է զնահատել որպէս դասական էթնիկ գտման քաղաքականութիւն:

Ատրպէյճանը Թուրքիայից եւս ստացած աջակցութեամբ ցանկանում է վտարել Ղարաբաղի շրջանի բոլոր հայերին եւ վերջ տալ հայերի գոյութեանը նրանց պատմական հողերում:

Յաւալին այն է, որ միջազգային հանրութիւնը՝ Ռուսաստանի գլխաւորութեամբ, լռում է այս զարգացումների մասին եւ բաւարարում է միայն դիտելով: Իմ ողջ յոյսն այն է, որ միջազգային հանրութիւնը դուրս գայ խորը քննից եւ, Ատրպէյճանի վրայ ճնշում գործադրելով, միջնորդ լինի լուծման համար, որը կ'երաշխատի Ղարաբաղի հայերի հիմնարար իրաւունքները:

Մարդու իրաւունքները պաշտպանելը եւ անիրաւութիւնները կանխելն ամէն ինչն աւարտուելուց յետոյ բացուող հովանոց չէ: Էթնիկ գտումները եւ/կամ ցեղասպանութիւնները կանխելը կոկորդիլոսի արցունքներ թափելը չէ այն բանից յետոյ, երբ տեղի են ունենում վախենալի բաներ: Եթէ ցանկանութիւնը կայ, որպէսզի ի յայտ չգան մեծ ողբերգութիւններ, աւելի ակտիւ միջամտութիւնը պարտադիր է:

Իմ ամենամեծ յոյսն այն է, որ անհրաժեշտ միջազգային ճնշմամբ եւ երկկողմ հանդիպումներով առկայ իրավիճակը հանգուցալուծուի: Մեր սիրտը, մեր հոգին Ղարաբաղի ժողովրդի հետ է, որը դէմ առ դէմ է լուրջ սպառնալիքների հետ»:

Թաներ Աքչամի խօսքերով՝ «այն, ինչ տեղի է ունեցել Լեռնային Ղարաբաղում, անկասկած, ցեղասպանութիւն է, դասական էթնիկ գտում: Հայերը բռնի տեղահանուել են իրենց հողերից: Ղարաբաղցիներն իրաւունք ունեն վերադառնալ իրենց տները: Այն, ինչ արել են ատրպէյճանցիները, յանցագործութիւն է մարդկութեան դէմ»:

Արժէր, որ Հայաստանի վարչապետն ու իշխանութիւնները սովորեն թուրք գիտնականից, թէ ինչպէս պէտք է պաշտպանել հայ ժողովրդի իրաւունքները:

Նշենք, որ Ատրպէյճանի եւ Թուրքիայի իշխանութիւնները սպառնում են հաշուեյարդարով յայտնի գիտնականին...

ՊԱՅՔԻՄ Շաբաթաթերթ

www.baikarweekly.com

ՆԱԽԱՆՁ ԹԷ՝ ՆԱԽԱՆՁԱԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐ. ԴՈՎՏ. ՎԱՀԱՆ Յ. ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Նախանձ եւ նախանձախնդրություն... հայերեն այս երկու բառերը նոյն արմատը ունին, սակայն հակոտնեայ իմաստ ունին եւ ինչպէս ցերեկը գիշերին կը տարբերի այնպէս ալ այս երկուքը: Նախանձը Եօթը Մահացու Մեղքերէն մէկն է, որուն կապանքներէն կալանուած մէկը կը յատկանշուի իր ատելավառ զգացումներով, քինախնդրութեամբ եւ վրէժխնդրութեամբ: Իսկ նախանձախնդրութիւնը ազնուական առաքինութիւն մըն է, երկնային պարգեւ մը, որ կը ձգտի աւելի գեղեցիկին, վեհին եւ վսեմութեան:

Նախանձը անձնակեդրոն եւ եսասիրական մոլութիւն մըն է, որ կը մթագնէ մէկու մը բանականութիւնը եւ կ'արատաւորէ անոր հոգին: Իսկ նախանձախնդրութիւնը անանձնական եւ այլասիրական առաքինութիւն մըն է, որ կը յատկանշուի բարեացակամութեամբ եւ հասարակաց օգուտին ձգտումով: Նախանձը ինչ դիմակով որ երեւայ պատճառ կը դառնայ խռովութիւններու եւ հատուածական իրերաքանդ գործունէութիւններու, անիմաստ մրցակցութիւններու եւ ընկերային կեանքի բարգաւաճման վթար հասցնող աշխատանքներու:

Նախանձողը ինքն իր մեծագոյն թշնամին է, որ իր ձեռքով ինքզինք կը կործանէ: Ի զուր չէ, որ Ս. Գիրքը կը գրէ, «Նախանձը ոսկորներուն փտութիւն է» (Առակաց 14.30): Նշանաւոր անգլիացի գրագէտ Շէյքսպիր մախանձոտ մարդը կը նմանցնէ մէկու մը, որ «մախ իր կերակուրը կը թունաւորէ եւ ապա զայն կ'ուտէ»:

Նախանձը համատարած ու տիեզերական մեղք մըն է, որմէ գերծ չեն որեւէ տարիքի, զբաղումի, տնտեսական ու ընկերային իրավիճակի մարդիկ: Չոր օրինակ, մանկամարդ երախան անգամ կը նախանձի իրեն խաղընկեր երախային խաղալիքին եւ կը ցանկայ ունենալ զայն: Պատահին ու պատանուիին նախանձի աչքով կը դիտեն իրենց այն ընկերները, որոնք գուցէ իրենցմէ աւելի հասակ, վայելչութիւն եւ հրապուրիչ յատկութիւններ ունին:

Իրազեկ ենք որ երբեմն առեւտրականը, արհեստաւորը կամ արհեստավարժը՝ նախանձոտ զգացումներով կը համակուիին իրենց գործընկերներուն կամ պաշտօնակիցներուն հանդէպ: Կը ճանչնանք հովիւ պաշտօնակիցներ, որոնք ոչ միայն կը նախանձին իրենց եղբայր հովիւներուն, այլ կ'աշխատին ծածուկ կամ բացայայտ կերպով նուաստացնել զանոնք, որպէս զի իրենք լաւ երեսնան եւ գուցէ արժանանան անոնց պաշտօններուն կան դիրքերուն:

Հետաքրքրական է նշմարել որ նոյնիսկ Սուրբ-գրական հերոսներէն ոմանք գերծ չէին նախանձի մեղքէն: Օրինակի համար, Սարա, Աբրահամ նահապետի կինը, չկրցաւ իրեն սպասաւոր Հազարի հանդէպ իր տածած նախանձը յաղթահարել: Ռաքելի եւ Լիայի փոխ-յարաբերութիւնները կը յատկանշուին նախանձի եւ յարատեւ մրցակցութեան զգացումներով: Եսաւի եւ Յակոբի փոխ-յարաբերութիւնը դասական օրինակն է երկու եղբայրներու միջեւ տեղի ունեցող յարատեւ մրցակցութեան: Յովսէփ Գեղեցիկի կեանքը գրեթէ գուրի մը մէջ պիտի վերջանար՝ իր եղբայրներուն անսանձ նախանձին պատճառով:

Մեր եկեղեցական եւ ազգային կեանքի մէջ յաճախ կը հանդիպինք մախանձի մոլուցքով լեցուն ղեկավարներու, որոնք մտահան ըրած են իրենց եկեղեցիին, կազմակերպութեան կամ հաստատութեան կոչումն ու ընդհանրական շահերը եւ կ'աշխատին իրենց փառքին ու դիրքին համար՝ նուաստացնել իրենց պաշտօնակիցներն ու գործակիցները:

Որչափ յաճախ եկեղեցիներու եւ կազմակերպութիւններու միջեւ տիրող նախանձը ստեղծած է ուժերու ցրում եւ ճիգերու ամուլ կրկնութիւն: Պահ մը մտածենք թէ նոյն նպատակին ծառայող կազմակերպութիւններ նախանձէ դրդուած՝ զիրար խաչաձեւող ձեռնարկներով մեր հաւաքական կեանքի կոտորակման կը սատարեն:

Նախանձը ոչ միայն նախանձոտը կը ստորնացնէ ու կը փճացնէ, այլ նաեւ կ'աշխատի վնաս հասցնել իրեն թիրախ ունեցող անհատներուն ու կազմակերպութիւններուն: Իսկ, նախանձախնդրութիւնը սիրոյ, գթասիրտութեան եւ մարդասիրութեան կենսատու աիշն է: Ան յառաջատար մղիչ ուժն է ստութեան, անիրաւութեան եւ չարաշահութեան դէմ պայքարելու՝ պաշտպանելու ճշմարիտն ու արդարը:

Նախանձախնդիր մարդը պարկեշտ եւ ուղղամիտ է իր գործին ու փոխ յարաբերութիւններուն մէջ: Ան խղճմտօրէն կը կատարէ իր պաշտօնին պարտականութիւնները. կը զոհէ ու կը զոհուի հանրային կարիքներու համար: Անոր կեանքը կ'ընթանայ համաձայն արդարութեան եւ սիրոյ օրէնքին:

Նախանձախնդիր մէկը իր նմաններուն հանդէպ կը տածէ ազնուութիւն, բարեացակամութիւն, յարգանք եւ սէր, որովհետեւ ան իրազեկ է, որ բոլոր մարդիկ ալ Աստուծոյ զաւակներն են եւ Առաքելին խօսքով, *«սիրելու են զանոնք ոչ թէ խօսքով, հապա գործով եւ ճշմարտութեամբ»* (Ա. Յովհ. 3.18):

Մեր հանրային, ազգային եւ եկեղեցական կեանքը որչափ աւելի առողջ պիտի ըլլար եթէ մարդիկ կարենային մեր հաւաքական կեանքը կաշկանդող նախանձի կապանքները թօթափելով հագուելին նախանձախնդրութեան զրահները՝ ծառանալու անձնասիրութեան եւ ընչաքաղցութեան դէմ եւ սիրելու ու յարգելու իրենց նմանները:

Տիբրոյթ

«ՏՂԱՔ, Ո՛Չ ԴՈՒՔ ԵՒ Ո՛Չ ԵՍ ՀԱՅՐԵՆԱՍԵՐՆԵՐ ԵՆՔ...»

ԸՆԶԱԿ Ա. ԶՀՆՅ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Կիպրոսի Մեղգոնեան Կրթական Հաստատութեան մեր ուսանողական տարիներուն էր: Եթէ չեմ սխալիր 1970 թուականն էր: Մեր շատ սիրելի ու յարգուած Մեղգոնեանի Հայոց Լեզուի ու գրականութեան ուսուցչուհիներէն Տիկ. Ենովա Պետեանին կը պատկանին վերնագրիս խօսքերը: Տիկին Ենովան, այն ատենուան Մեղգոնեանի տնօրէն՝ Ասատուր Պետեանին կողակիցն էր: Երկուքն ալ ջերմ հայրենասէր, նուիրուած էին նոր սերունդի կրթութեան եւ յատկապէս հայեցի դաստիարակութեան:

Միշտ անհամբեր կը սպասէինք Տիկին Պետեանին դասին, որովհետեւ հաճելի կը դարձնէր, մեզ կը խանդավառէր ու կը քաջալերէր որ սիրելով սորվինք մեր Հայոց լեզուն ու կարդանք մեր գրականութիւնը: Մեզ կը հրաւիրէր, որ դասապահերէն վերջ երթանք Մեղգոնեանի մատենադարանը (գրադարանը այդպէս կը կոչուէր) եւ հայկական օրաթերթերն ու ամսաթերթերը, որոնք յատկապէս Լիբանանէն ու Մովետական Հայաստանէն կը դրկուէին, աչքէ անցընենք: Տիկին Պետեան կ'ուզէր, որ մենք ո'չ միայն մեր լեզուն սորվինք, այլեւ մխրճուինք հայկական կեանքին մէջ ու լաւատեղեակ ըլլանք մեր ազգը յուզող ու առնչութիւն ունեցող անցուղարձերուն: Ինչ խօսք, որ մենք այդ պատանեկան մեր տարիներէն սկսանք գմահատել հայ մամուլին դերն ու արժէքը Հայ իրականութեան մէջ: Երախտապարտ ենք, այժմ վաղուց հանգուցեալ Տիկին Պետեանին:

Մեր 10-րդ դասարանը կը բաղկանար մոտաւորապէս քսան եւ հինգ աշակերտ-աշակերտուհիներէ: Գարնանային արեւոտ ու պայծառ օր մըն էր: Եւ ահա Տիկին Պետեան մուտք գործելով դասարան յանկարծ այս միտքը արտասանեց. «Տղաք, ո'չ դուք եւ ո'չ ես հայրենասէրներ ենք...» ապշեցնելով բոլորիս: Աշակերտներէն մին անմիջապէս արծագանգեց հարցնելով. «Բայց ինչու՞ տիկին»։ Եւ անշուշտ Տիկին Պետեանին պատասխանը չուշացաւ. «Որովհետեւ ո'չ դուք եւ ո'չ ալ ես Հայաստանի մէջ կ'ապրինք: Հայրենասէրը իր հայրենիքին մէջ կ'ապրի, նոյնիսկ եթէ ան Մովետական Հայաստան է»:

Շատ յաճախ ու յատկապէս այս օրերուն Տիկին Պետեանի այս պարզ ու իմաստալից խօսքը կը հնչէ մտքիս մէջ եւ առաւել կը գմահատեմ անոր ճշդ-դութիւնը: Անշուշտ, սփիւռքահայերուս մեծամասնութիւնը պիտի ըսէ, գործնական չէ մեզի համար, որովհետեւ մեր զաւակներն ու թոռները հոս են, մեր գործը մեր ապրած երկրին մէջն է եւ տակաւին ուրիշներ պիտի ըսեն Հայաստանի մէջ բաւարար գործ չկայ եւ նոյնիսկ ապահովութիւն չկայ: Ալ չենք խօսիր շատերուն Հայերէն լեզուի չիմացութեան մասին:

Հայաստան ուսանողութեան տարիներուս, այսինքն 1971-75 տարիներուն Մովետական Հայաստանի բնակչութեան քիւր մօտաւորապէս երեք միլիոն էր: Այսօր մօտ յիսուն տարիներ վերջ կրկին նոյնն է: Այս կը նշանակէ, որ ո'չ միայն սփիւռքէն զգալի ներգաղթ տեղի չէ ունեցած, այլ ընդհակառակը ազատ ու անկախ Հայաստանի տարիներուն իսկ արտագաղթ տեղի ունեցած է Հայաստանէն: Անշուշտ պատճառները բազում են եւ նոյնիսկ հասկնալի:

Նպատակս քննադատել չէ ո'չ արտագաղթողին եւ ո'չ ալ սփիւռքահայուն: Այլ բոլորիս հրաւիրել է մտածելու հայրենիքի հզօրացման մասին, որուն ամէնէն կարեւոր բաղադրիչը անոր բնակչութեան նաեւ քանակն է: Կը յիշեմ ասրկաւազ եղած տարիներուս օր մը երջանկալիշատակ Վազգէն Կաթողիկոս ըսաւ. «Այսօրուան Հայաստանը հանգիստ 7-8 միլիոն Հայեր կրնայ ընդունիլ իր տարածքին: Վերջերս Հայաստանէն մտաւորական մը նշեց, որ այսօրուան Հայաստանը մինչեւ տասը միլիոն բնակչութիւն կրնայ ունենալ:

Ըիշդ է, որ սփիւռքահայը մեծապէս եւ տարբեր ձեւերով օգտակար կ'ըլլայ Հայաստանին, ինչպէս որ եղաւ նաեւ Արցախին, մինչեւ անոր բնակչութեան բռնագաղթը: Արցախը այսօր ժամանակաւորապէս կորսնցուցած ենք, անշուշտ միշտ յուսալով որ օր մը կրկին պիտի ունենանք: Բայց կարելո՞ր է, որ այսօրուան Հայաստանը չի կորսնցնենք: Ինչ որ կը պատահի այսօր Հայաստանի մէջ շատ տխուր է եւ իւրաքանչիւր Հայու մտահոգութեան պատճառ: Մեր տարբերութիւնները յարգանքով պէտք է արտայայտենք եւ ո'չ թէ մեր բազուկներով, ինչպէս որ յաճախ կը պատահի Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովին մէջ:

Բայց վերադառնալով երբեմնի ուսուցչուհուս՝ Տիկ. Ենովա Պետեանի ըսածին, եթէ սփիւռքահայութեան ջախջախիչ մեծամասնութեան համար անհրճաւար է հայրենիքի մէջ մշտական բնակութիւն հաստատել, գէթ իւրաքանչիւրս խորիմք բան մը թողուլ կամ հաստատել կամ կառուցել Հայաստանի մէջ, ներառեալ օգնելով որ բարձրագոյն կրթութեամբ սերունդ մը պատրաստուի, որոնք իրենց տարբեր մասնագիտութիւններովը, աւելի՛ լաւ պիտի ըլլան եւ ընեն քան մեր սերունդը: Արցախի կորուստէն վերջ շատ մը Հայեր յուսալքուած են եւ նոյնիսկ ոմանք չեն ուզեր օգնութեան ձեռք երկարել հայրենիքին: Հարկ է յիշել, որ անձերը կամ երկրի մը ղեկավարները կու գան ու կ'երթան, մնալունը հայրենիքն է: Մենք չենք կրնար մեր հայրենիքն ու ժողովուրդը մոռնալ:

Կ'ուզեմ հաւատալ որ իւրաքանչիւր Հայ հայրենասէր է՝, ուր որ ալ ան ապրի: Անտարբեր Հայն ալ երբ ժամանակը գայ ետ դարձ մը կը կատարէ դէպի իր արմատները: Կը մնայ որ իւրաքանչիւրս փաստենք մեզ համար, մեր կարողութեանը սահմաններուն մէջ եւ Աստուծոյ տուած շնորհներով, որ մենք ալ կրնանք մեր երկու լուսն հղնել հայրենիքի վերելքին եւ ոչ անպայման եւ միայն մեր նիւթական օժանդակութեամբ: Վստահաբար Աստուած կարողութիւնը պիտի տայ մեզի, բայց կարելո՞ր է, որ մենք տրամադրենք մենք զմեզ, այսինքն մեր ժամանակն ու տաղանդը՝ Աստուծոյ եւ մեր ժողովուրդին:

Ահա այն ատեն, այս պարագային եւս մենք կը կարողանանք կրկնել Վահան Թէքէեանի խօսքերը ըսելով. «Կեանքէն ինծի ի՞նչ մնաց ... Ինչ որ տուի ուրիշին, (ու ազգիս) տարօրինակ, այն միայն»:

Միւրելի Հայրողիներ, ու՛ր որ ալ ապրինք, դու՛ք եւ ես հայրենասէրներ մնանք: Արարատի գոյգ զագաթներու նման, կոյս պահենք մեր հայրենասիրութիւնը յատկապէս այս օրերուն եւ չմոռնանք մաս կազմելու հայրենաշինութեան աշխատանքին, թէկուզ հեռաւոր ծննդավայրներէն:

Թրամպլի, Քրննէթիքթ
Յուլիս 15, 2025

ՀՈՂՆ ԷՐ ՉԲԵՐ, ԹԷ՝ ԶՈՒՐՆ ԷՐ ՊԱԿԱՍ...

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ» ին

Տարիներով հայերեն լեզու եւ գրականութիւն դաստանդած եմ երկրորդականի վերին կարգերու աշակերտութեան: Հայերէնը իմ տարերքս էր ու ես կը ջանայի մեծ կիրքով ու յատուկ հոգածութեամբ փոխանցել ունեցածս աշակերտներուն, փոխանցիկ դարձնել մեր լեզուին հանդէպ ունեցած սէրս, որ պաշտամունքի հասած էր, իմ աշակերտներուս, առանց դիմելու ասանդական, չոր ու ցամաք դասատուութեան ձեւերու, այլ հայերէնի ընկալումը սիրելի ու հաճելի դարձնելու համար տարբեր միջոցներու դիմած էի ու յաջողած էի իմ առաքելութեանս մէջ, քանի աշակետները, որոնք անցեալ տարիներուն լուսանցքային դարձուցած էին հայերէնը, քանի ըստ պետական օրէնքի տրամադրութեան հայերէնը չէր ազդեր աշակերտի յաջողութեան,- սկսան սորվիլ, սիրել ու ծնողներուն վկայութեամբ՝ «Աս ինչ կ'ընէք որ աշակերտները սկսած են հայերէն սորվիլ, հայերէնի գիրք չբացողները սկսած են ամէն օր գիրք բանալ ու տնային պարտականութիւններ կատարել...»,- կ'ըսէին ծնողներ, ու ես մեծապէս շոյուած կը զգայի:

Դասարանային մրցանքներ, յատուկ միւթերու շուրջ տարբեր կարծիքներ ունեցող խումբերու միջեւ դասարանային վճճեր ու քննարկումներ, արտադասարանային ծրագրուած այցելութիւններ զանազան պատմական վայրեր եւ բացօթեայ դասեր աշակերտներու մասնակցութեամբ, հայկական առածներու եւ ասացուածքներու հաւաքագրման մրցանք, վիճելի միւթերու շուրջ քննարկումներ, կարծիքներու ու տեսակէտներու յանգամանակաւ պատրաստից բերանացի արտայայտութիւն, թատերական պատկերներ... Այն աստիճանի հասած էր հայերէնի հաճոյքը, որ ուրիշ դասարաններու աշակերտներ, կու գային ու կը խնդրէին որ ներկայ գտնուին իմ դասերուս:

Յաջողած էի, երջանիկ էի ու հպարտ: Անցան տարիներ, տարիքիս բերմամբ ստիպուած էի դադրիլ, ապա փոխադրուեցայ Հայաստան, կեանքիս մէջ նոր էջ մը բանալով: Իմ աշակերտներս մեծցան, համալսարաններ ատարտեցին , շատեր ամուսնացան ու ընտանիքներ կազմեցին, ուրիշներ գաղթեցին զանազան երկիրներ ու գրեթէ կապ չմնաց իմ եւ նախկին աշակերտներուս միջեւ, սակայն ատենը անգամ մը ծանօթ անուն մը կ'երեւէր դիմատետրին վրայ, տարեդարձի մաղթանքներ, վկայականներու շնորհաւորանքներ, լուսանկարներ ու բացատրութիւններ, ու մեծամասնութիւնը անգլերէնով...:

Հապա ինչ եղան իմ սորվեցուցածներս, մաքուր, անսխալ հայերէնով, գեղեցիկ շարադրանքով մի քանի շնորհաւորական տողեր... ո՞ր եմ անոնք, որքան պաշար ունենալու էիք զանազան առիթներով գեղեցիկ երկու խօսք ըսելու բերանացի, կամ գրաւոր:

Առանց երկար-բարակ մտածելու, բոլորին ալ միեւնոյն պատասխանը կը գրէի, «Ի՞նչ եղաւ ձեր սորված հայերէնը, ինչո՞ւ համար այս անհոգութիւնը մեր շքեղ լեզուին հանդէպ»:

Շարունակեցի տարիներով միեւնոյն ձեւով պատասխանել, զուրէ բան մը փոխէի, մէջերնին արթնցնէի հայերէնի հանդէպ մեր նախանձախնդրութիւնը, շատ ջնջին տոկոս մը ետդարձ կատարեց, մնացեալները շարունակեցին անգլերէնը:

Ու ես կը մտածեմ, հո՞ղն էր չբեր, թէ՞ ջուրն էր պակաս: Ո՛չ մէկը եւ ոչ միւսը: Հողը բերրի էր իսկ ջրատուքը լիարժէք: Հապա՞... Ժամանակը- պայմանները, պարագաները, որոնք անձիդ ենթակել, որպէս ուսուցչի, անհնար է, սակայն որոշ չափով հնարաւոր է աշակերտին պարագային: Անհատը եթէ իսկապէս ներքին մղում ունի, կրնայ յաղթահարել խոչընդոտները եւ հասնիլ նպատակին:

Շտապած էի կարծիք կազմելու, միայն դիմատետրին յենելով: Այս բոլորով հանդերձ տասը տարի ետք հեռուէն կապ մը կը պահեմ նախկին աշակերտներէս ոմանց հետ, որոնք տակաւին չեն լքած Հալէպը, ու կը տեսնեմ որ անոնք եւ իրենց զաւակները տակաւին հայերէն կը խօսին, հայկական ակումբ կը յաճախեն, հայկական ձեռնարկներու կը մասնակցին՝ թատրոն, երգչախումբ, նուագախումբ, պարախումբ եւ նման ծրագիրներով բնւ կը բարձրանան ու կը յաջողին գաղութն ալ կենսաւրախ պահել, ամէն տեղ հայկականն ու հայերէնը ողջ ու առողջ պահելով: Անշուշտ մեր երիտասարդութեան օրերուն առողջութեան չափ չէ, սակայն անյոյս ալ չէ: Կը դիտեմ ձեռնարկներու տեսերիզները, դասախօսական, վիճաբանական, ընդհանուր զարգացման ու հոգիս կը խայտայ, հայերէնը կ'ապրի օտար հողի վրայ, օտար երկինքի տակ: Հասկցայ որ անգլերէնով արտայայտուիլը քիչ մը ցուցադրական է ու անհատին կիրքը ցոյց տալու համար որ երկու լեզուներու՝ հայերէնին ու արաբերէնին կողքին ցոյց տալ որ երրորդ լեզուով ալ կրնան արտայայտուիլ, յատկապէս որ ան միջազգային համընդհանուր լեզու դարձած է: Իրատեսութիւնս հանդարտեցուց հոգիս, մայրենին լիարժէքօրէն կ'ապրի, որպէս յարաբերութեան զխաւոր լեզուն համայնքին մէջ: Կարդա՞լը, կը կասկածիմ որ ինքնեկ կերպով անոնք ձեռքերնին գիրք, կամ թերթ կ'առնեն, իսկ ամենատխտուրը գրելն է, ի՞նչ առիթներով պիտի գրեն, ե՞րբ, ի՞նչ պիտի գրեն: Միակ բաց դաշտը դիմատետրն է, ան ալ ըսինք թէ ի՞նչ առիթներով կ'օգտագործուի: Անշուշտ պիտի ըլլան հատ ու կենտ աշակերտներ, որոնք անհատական մղումով պիտի սիրեն եւ կատարելագործեն հայերէնը, ապագային հայերէնի դասատու ըլլալու հեռանկարով, կամ միութենական գործունեայ տարր մը ըլլալով ղեկավար մարմնին մէջ տեղ պիտի ունենան, կամ գրող պիտի դառնան եւ նման պարագաներու, իսկ մնացածը՝ ինչ որ նախատեսեցինք:

ՅԱՆՈՒՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Այսօրուան քաղաքական, մշակութային ու ընկերային պայմաններուն մէջ եղածն ալ պահպանել, արհամարհելի չէ, ընդհակառակը՝ գօտեպնդիչ է:

Պատկերը նոյնը չէ արեւմուտքի մէջ: Նպատակ չունիմ արեւմուտքի մեր գաղութներուն մէջ դպրոցներու, միութիւններու ու եկեղեցիներու տարած ջանքերը նսեմացնելու, ընդհակառակը մեծ յարգանք ունիմ այնտեղի հաւատաւոր հայորդիներուն հանդէպ, որոնք ի գին մեծ գոհողութեանց հայկական վարժարաններ կը պահեն: Սակայն հարցը հետեւեալն է, այդ դպրոցները յաճախող ու անոնցմէ շրջանաւարտ տղաքն ու աղջիկները ի՞նչ կը տանին իրենց հետ: Հայերէն կը խօսի՞ն իրենց ընտանիքներէն ներս, կամ ընկերներու հետ... Որեւէ հայկական կազմակերպութիւններու կ'անդամակցի՞ն: Հայկական մշակութային ձեռնարկներու կը մասնակցի՞ն ու ներկայ կը գտնուի՞ն: Հայերէն գիրք կամ թերթ կը կարդա՞ն: Հայու հետ կ'ամուսնանա՞ն, հայկական ընտանիքներ կը կազմե՞ն: Այս բոլորը չեն ըներ, սակայն հայկական ոգի՞ն կը պահեն:

Երեւի՝ այո: Կը նշանակէ որ երես չեն դարձներ իրենց արմատներուն. թող ըսեն որ հայկական ծագումով ամերիկացիներ են, կամ այլ: Իրենք ներքնապէս հպարտ կը զգա՞ն որ հայ են, որ աշխարհի հնագոյն ազգերէն մէկն են, որ պատմական հարուստ անցեալ ունին եւ հարուստ մշակոյթ. որ հակառակ տարատեսակ աղէտներու կարողացած են չորսհազար տարի դիմանալ ու ապրիլ, մինչեւ որ հասած են ներկայ օրերուն, ուր վերականգնած հայրենիք մը ունին, որ աշխարհի տարտղնուած հայերուն զօրակցութեան պէտք ունի, որ տակաւին չլուծուած դատ ունին ու դատապաշտպան կանգնիլը իւրաքանչիւր հայու սրբազան պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ:

Եթէ ամէն տեղ փորձենք հայու դիմագիծին ու ոգիին մնացած քիչը պահել ու զարգացնել, ուրեմն յումպէտս չեն վատնուած թափուած ճիգերը ու պիտի չվատնուին յանուն գալիք արշալոյսին, որուն «Ռոմանձայները» եթէ սկսած էին լսելի դառնալ անցեալ ու նախանցեալ դարերուն, այսօր անոր սրտին տրոփիւնը կը լսուի. «Ով ականջ ունի, բլթակ հաւատոյ նա լսում է միշտ...»:

Երեւան

ԹԵՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴՈԿՏ. ՆՈՒՊԱՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԱՅ ՄՐՑԱՆԱԿԱՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Մտաւորական, լրագրող, հասարակական գործիչ եւ ՌԱԿ-ի բազմաթիւ թերթերու շուրջ կեդարեայ խմբագիր Դոկտոր Նուպար Պերպերեանի 2024 թուականի մրցանակաբաշխութեան դիմելու մեկնարկը տրուած է:

Նուպար Պերպերեանի մրցանակը կը տրուի հայկական ծագում ունեցող ուսանողներուն, որոնք կը մասնագիտանան միջազգային իրաւունքի կամ քաղաքագիտութեան մէջ:

Մրցանակաբաշխութիւնը սահմանուած է մտաւորականի կտակին համաձայն, իսկ Պերպերեան կեանքէն հեռացած է 2016 թուականի Նոյեմբեր 23-ին, 94 տարեկան հասակին:

Մրցանակաբաշխութեան մասնակցելու պահանջներն են՝

- 1) կրնան մասնակցիլ ուսումնական հաստատութիւններու՝ հայկական ծագում ունեցող ուսանողները, որոնք զխաւորապէս մասնագիտացած են կամ միջազգային իրաւունքի կամ քաղաքագիտութեան մէջ:
- 2) դիմորդը պէտք է ամբողջական դրոյքով ներգրաւուած ըլլայ աշխարհի հաւատարմագրուած քոլէճներու կամ համալսարաններու պաքալորէայի կամ ասպիրանթուրայի ծրագիրներով:
- 3) դիմորդը պէտք է ներկայացնէ ամբողջական տեղեկատուութիւնը, որ սահմանուած է դիմումի ձեւով:
- 4) դիմորդը պէտք է ներկայացնէ քոլէճի գրագրի պատճենը:
- 5) դիմորդը պէտք է ներկայացնէ դիմանկար:
- 6) դիմումը հնարաւոր է ստանալ Tcadirector@aol.com ելեկտրոնային փոստին գրուած նամակի միջոցով:
- 7) դիմորդները պէտք է դիմումները ներկայացնեն ելեկտրոնային տարբերակով՝ ուղարկելով Tcadirector@aol.com հասցեով:
- 8) յայտերի ընդունման վերջնաժամկետը 2025 Սեպտեմբեր 30-ն է:
- 9) հիմնադրամի կառավարիչները 2025թ. Հոկտեմբերին կը քուէարկեն որակաւորուած յաղթողներու օգտին՝ հաշուի առնելով իւրաքանչիւր դիմումատուին ներկայացուցած դիմումը:
- 10) յաղթողը կամ յաղթողները կը ստանան իրենց մրցանակները 2025 Նոյեմբերին:
- 11) յաղթողները իրաւասու չեն կրկին դիմել մրցանակի համար:

Ուորըրքաւուն, ԱՄՆ

ՄԵՐ ԹԱՂԻՆ ԶԱՒԱՐՏԱԾ ՍԻՐՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեր թաղը ցերեկով շատ կենսունակ էր։ Պուրճ Համուտի սիրտը գրառող այս հայաահոծ թաղը մնալուն եռուզեռի մէջ էր ցերեկը. ինքնաշարժերու աղմուկ, դպրոցի զանգ, փերեզակներու բարձրաձայն կանչ, բանջարեղէն վաճառող խանութպաններու հրաւեր ու յատկապէս հեծանիւով հաց վաճառողի զանգակն ու անոր թարմ հացին բուրմունքը։ Դեռ կային եռուզեռի համեմունքներէն՝ պատշգամներէն տանտիկիներու անվերջ պատմութիւնները. մինչ մէկը լուացքը կը հաւաքէր, միւսը իր գաւակները կամ ամուսինը կը սպասէր, անդին ուրիշ երկու տիկիներ իրենց առօրեան արդէն պատմած կ'ըլլային, մէկը կ'ըսէր՝ «այսօր լուիկին քիւն շատ սուղ է», ուրիշ մը հպարտութեամբ իր ճարպիկութիւնը կը յայտարարէր եւ ուղղութիւն տալով կ'ըսէր, «ներսի շուկան պիտի երթաս, հոն շատ յարմար գինով գտայ ես»։ Այս բոլոր «տեղական լուրերը» ամբողջ թաղը արդէն կ'իմանար։ Անդին դրացիներ տաք ճաշ կը փոխանակէին՝ «համտեսէ՛ դրացի եւ կարծիքդ տո՛ւր»։ Կը յաջորդէր ատելի հետաքրքրականը՝ անոնք զիրար կը հրաւիրէին սուրճի, որ «թաղին վերջին լուրերը» վերլուծեն ու գրուցեն անոնց մասին։ «Շո՛ր» կար «շո՛ր» եւ ատելի գաղտնի բաներ, որ սուրճի գաւաթին շուրջ եւ չորս պատերու մէջ պէտք էր մնային։ Բայց մեր թաղին մէջ պատերն ալ ականջ ունէին։ Քանի մը ժամ ետք, արդէն կը տարածուէր վերնագիրը, որ ընդհանրապէս կ'ըլլար մէկ գիշեր առաջ մութ գիշերուան ուշ ժամերուն պատահածներ...

Մեր թաղի գիշերային պատմութիւնները տարբեր էին։ Անոնք, մեզի՝ պատանիներուն եւ պարմանուիներուն համար ամօք էին եւ խիստ գաղտնի, որոնց մասին ո՛չ պէտք էր լսէինք, ո՛չ ալ տեսնէինք։ Այդ ալ ո՛վ, մենք չլսէի՞նք, մենք չտեսնէի՞նք։ Հետաքրքիր պատանիներ, մենք մեզի քնացած կը ձեւացընէինք եւ երբ տնեցիք կը քնանային, երկու քոյրերս եւ ես մեր անկողիններուն մէջ լուռ ու արթուն կը հսկէինք, որ տեսնէինք անցած-դարձածը։ Կը սպասէինք գիշերուան ուշ ժամերու հեծանիւի կամ ինքնաշարժի մը ձայնին, որ լոյսերը մարելով կը մտնէր մեր թաղը։ Ննջարանին պատուհանը նեղ էր ու հագիւ երկու հոգի դժուարութեամբ կրնային փողոցը դիտել, իսկ մենք երեք քոյր էինք, կը սկսէինք զիրար հրել, որ տեսնէինք եկողը։ Մենք՝ թաղեցիները այդքան լաւ կը ճանչնայինք զիրար, որ նոյնիսկ գիշերուան մութին մէջ, աղջկան գլխուն, մազերուն եւ մարմինին ձեւէն կը կռահէինք ով ըլլալը։ Իրարու նշաններ տալով, անմիջապէս քնանալ կը ձեւացնէինք, իսկ մնացեալ մանրամասնութիւնները...ցերեկուայ կը պահէինք։

Առաւօտուն կը սկսէր մեր լուրջ գործը։ Կը հետապնդէինք մեր դրացիին աղջիկը, թէ երբ պատշգամ ելլէր ո՞ր ուղղութեամբ կը նայէր, ո՞ր պատշգամը երկար կը դիտէր եւ կամ ո՞ր երիտասարդը մէկէ ատելի անգամներ այդ վայրկեաններուն մեր թաղէն կ'անցնէր։ Այսպէս, պատանեկան անմեղ հետաքրքրութեամբ՝ ակնատես կ'ըլլայինք սիրոյ պատմութիւններու, որոնք ծնունդ կ'առնէին երբեմն երկու թաղեցիներու միջեւ, երբեմն ալ մօտակայ թաղէն մէկու մը հետ։ Բաւական պատմութիւններ գիտէինք, որոնք երբեմն երկար կ'ապրէին։ Շատ անգամ, գիշերներու վերադարձը կը պակասէր փունջ մը վարդով, ծրարով կամ ալ բաժանումի արագ համբոյրով մը։ Լաւ կը յիշեմ, երբ տանտիկիները սկսէին աչքի ու յօնքի շարժումներով խօսիլ պատշգամներէն. այս կը նշանակէր որ սիրահարներու լուրը բաւական տարածուած է։ Երբեմն, մեր տան մէջ հաւաքուած դրացիներէն մէկը փսփսալով կ'ըսէր, «գիտէ՛ք մեր դրացի Մարոյին տղան Յակոբը, տէր հօր աղջկան սիրահարած է», ուրիշ մը կ'ըսէր, «յարմար են իրարու», ուրիշ մըն ալ կ'աւելցնէր, «աղջկան ծնողը լուր ունի՞» եւ այսպէս կ'լուր սեղանի շուրջ, իրարու գաւաթ կարդալով ու տեղական լուրերը հաղորդելով՝ մեր թաղի տիկիները ամէն

ԼԵՆԱ ՊՕՐԱՍԵԱՆ

բան գիտէին, կը լուծէին ու երբեմն ալ ապագան կը գուշակէին՝ այս օրերու համացանցէն ալ արագ ու վստահելի։ Այս բոլորը չորս պատի մէջ պահելու յոյսով։ Ամէն բան խօսուելէ ետք, դրացի տիկիները կը խոստանային «այս բոլորը մեր մէջ թող մնայ»։ Իրենց մէջ եւ...մե՛ր մէջ։

Այս սիրոյ պատմութիւններէն շատեր յաջողութեամբ կը պակասէին։ Մեր թաղեցի պատանիներէն շատեր, որոնք իրարու հետ հասակ առած էին, երբեմն ալ միասին թաղին մէջ խաղընկեր դարձած, մեծնալէ ետք կը դառնային կեանքի ընկերներ, որոնց սիրոյ պատմութիւնը ոչ միայն իրենցն էր, այլ նաեւ՝ մերը։ Մենք մասնակից էինք պատշգամներէն գաղտնի նշաններուն, կը ճանչնայինք դրացի մանչուկները, որոնք սուրհանդակ կը դառնային նամակներ փոխանցելու կամ հանդիպումի վայրեր ու ժամեր ճշդելու։ Կային նաեւ քիչ մը ծիծաղելի դրուագներ՝ օրինակ մեր տարեց դրացին Ապու Հաննան, որ առանձին մնացած էր իր կնոջը մահէն ու գաւակներուն հեռանալէն ետք, դժբախտաբար ան սկսած էր մոռացկոտութենէ տառապիլ եւ շատ անգամ սխալ շէնք կը բարձրանար, երբեմն ալ իր ապրած շէնքին մէջ սխալ դուռ կը փորձէր բանալ. ան արդէն հասած էր խոր ծերութեան։ Օր մը, ան դիմեց մօրս միջնորդութեան, որ դիմացի ամուրի մեծ տարիքով դրացուհին ձեռքը խնդրէ իրեն համար։ Մենք նկատած էինք արդէն, որ ան պատշգամ կ'ելլէր ու անդադար դիմացի շէնքը կը դիտէր, ուր մեր դրացուհի Ջարմինէն կը բնակէր։ «Ազգակ» օրաթերթը ձեռքին, Ջարմինէն քիչ մը կը կարդար, քիչ մըն ալ անցնող-գացողը կ'ուսումնասիրէր։ Կարծես քաջալերուած մեր թաղի սիրահարներու պատմութիւններէն, մեր ծերուկ դրացին կը փորձէր վերապրիլ այն երիտասարդութիւնը, որ հեռացած էր իրմէ. արդեօ՞ք ինքն ալ ունէր յուշեր, պատանեկան թաղային առաջին սիրոյ կիսատ մնացած պատմութիւն մը, որ վերջին փորձ մը կ'ուզէր զայն կենսաւորել։ Ո՞վ ըսաւ որ երկու սիրահարներ միշտ յաջողած են միանալ ու կեանքի ընկերներ դառնալ. եթէ այդպէս ըլլար, սիրոյ պատմութիւններ չէին ստեղծուէր։ Երբեմն այդ անաւարտ դրուագներն են որ կը համարենք սիրոյ գերագոյն իմաստը՝ մեր յիշողութեան մէջ կենդանի պահելով անքիժ ու անսակարկ սիրոյ նշանակութիւնը։ Այս բոլորին կողքին կար սիրոյ պատմութիւն մը, որ ցնցած էր մեր թաղը։

Թաղային այս անմեղ սիրոյ մէկ գլուխ գործոցն էր Սիլվային ու Սեդրակին պատմութիւնը։ Պատանի Սեդրակը մեր թաղէն քանի մը փողոց անդին կը բնակէր, սակայն անոր մտերիմ ընկերները մեր թաղեցիներն էին։ Սեդրակ գրեթէ մեր թաղը մեծցած էր եւ բոլորս լաւ գիտէինք, որ իր սիրուին մեր թաղին ամէնէն գեղեցիկ աղջիկը՝ Սիլվան էր։ Թաղին բոլոր պարմանուիներն ու պատանիները լաւ գիտէին անոնց պատմութիւնը։ Մենք՝ թաղի պատանիներս միշտ պատրաստ էինք օգնելու այս գոյգին. մէկը իրենց նամակները կը փոխանակէր, միւսը Սիլվային կ'ընկերակցէր, որ ան ընկերովի տունէն ելլէր պտոյտի մը եւ հոն հանդիպէր Սեդրակին։ Նոյնն ալ կ'ընէին Սեդրակին ընկերները։ Եթէ պատահէր որ թաղային հարսանիքի, ուրախութեան մը, ԼԵՎԱՄ-ի խաղերուն, զանազան մրցաշարքերու կամ թատրոնի ու խրախճանքի մը ընթացին նշմարէին Սիլվան, անմիջապէս լուրը կը հասցնէին Սեդրակին. առիթ մը հանդիպելու։ Այսպէս մեր թաղին իւրաքանչիւր անկիւնը եւ մայքին ամէն մէկ քարը ունէր իր յատուկ, անմեղ ու պատանեկան անկեղծ սիրոյ պատմութիւնը։ Թաղին անկիւնի մեծ թզենիին վրայ փորագրուած էին բազմաթիւ անուններ ու խոստումներ, եւ անոր խոշոր տերեւներուն շուքին տակ երգուած էին լուռ երգեր, որոնց մեղեդին կը տարածուէր շրջակայքը, թէ անոնց շուրթերը չէին որ կը շարժէին երգին հետ, այլ աչքերն ու հոգիները։ Մեր թաղին ուրախութիւնը պատանիներուն ու մանուկներուն ուսման ճանքներն էին ու անոնց բարձրաձայն կանչերը, երբ անոնք կը մեծնային մեր աչքերուն դիմաց՝ մեր թաղին մէջ, բոլորին հսկողութեան ներքեւ։

Այս երկու սիրոյ թռչուններուն պատմութիւնը օր մը պիտի հասներ իր աւարտին եւ մենք բոլորս գիտէինք այդ մէկը, բայց կարծես չէինք ուզեր տեսնել աւարտը այդ մոգական գեղեցիկ պատկերին, զոր մենք ալ կ'ուզէինք ապրիլ, սակայն ափսո՜ս...։ Օր մը փեսացու մը ներկայացաւ Սիլվային, որ բոլոր թաղեցիները ափիբերան ձգեց եւ այդ օրերուն, թաղին ամէնէն կարեւոր պատմութիւնը դարձաւ. տիկիները պատշգամներէն իբրեւ թէ կը փսփոսային, «Սիլվային շատ լաւ փեսացու մը եկեր է»։ Լուրը տարածուած էր թէ Սիլվային ընտանիքը հաւանութիւն տուած էր, «աղջիկնիս լաւ տեղ ինկաւ, սրբոր կ'ըլլայ»։ Այս նախադասութիւնը կը զարմացնէր զիս եւ մինչեւ այսօր՝ ի՞նչ ըսել է *սրբոր* կ'ըլլայ, ինչո՞ւ աղջիկը փողոցը նետուած էր կամ տէր ու տիրական չունէ՞ր։ Մերիներն ալ ունէին տարօրինակ նման մտածելակերպ. կարծես աղջիկ մը իր ծնողքին տունը հիւր կը սեպուէր։ Յաջորդ առաւօտ, լուսաբացէն առաջ լուրը ամբողջութեամբ տարածուած էր եւ հասած էր Սեդրակին ականջը։ Սեդրակը ալ բոլոր օրը մեր թաղէն չէր հեռանար։ Ընկերները կը փորձէին համոզել զինք, բայց ի գուր, ցերեկը կը տեսնես զինք թաղին անկիւնը նստած է թզենիին տակ, գիշերը միւս անկիւնը։ Երբ մեր թաղը մտնէիր ու հանդիպէիր իրեն՝ ան հարցումներ կ'ուղղէր Սիլվային մասին, բայց ոչ մէկ պատասխան կը ստանար։ Շատ կը փորձէր նամակներ ու լուր դրկել Սիլվային, դարձեալ ի գուր։ Թաղեցի իր ընկերներէն մէկը փախցուցած էր բերնէն ըսելով, «Սիլվան այս գիշեր պիտի նշանուի եւ մօտ օրէն պիտի պակասի»։ Անոր ընկերները խրատած էին զինք որ ալ մոռնայ Սիլվան։

(*Տարբերակ*21)

(Շար.դ էջ 12)

ՄԵՐ ԹԱՂԻՆ ՉԱՒԱՐՏԱԾ ՍԻՐՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Շարունակում 11-րդ էջին)

Մոռնա՞լ, անկարելի բան էր Սեդրակին համար: Այսպես օրեր եւ ամիսներ անցան մինչեւ հասաւ այդ օրը երբ Սիլվան հարս պիտի ելլէր թաղէն: Կը պատմուէր թաղին մէջ, որ հարսանիքէն մէկ օր առաջ, անոնք կրցած են հանդիպիլ վերջին անգամ ըլլալով եւ խոստացած են սիրել զիրար առանց իրարու հետ ըլլալու, որովհետեւ այդ օրերուն, մենք կը հաւատայինք մեր մեծերու որոշումներուն: Է՛կ' ըսէին մեր մեծերը. «Երբեմն նաւը կ'ընթանայ հովին տարած ուղղութեամբ եւ ոչ նաւավարին»:

Եւ այդպէս ալ եղաւ. տարիներ ետք Սիլվան այրի՝ երիտասարդուիի եւ մայր երեք մատղաշ երեխաներու դարձաւ իր հօրը տունը, որպէս ապահով վայր իրեն եւ իր զաւակներուն համար: Շատ բան փոխուած էր թաղին մէջ, յատկապէս Սեդրակը, որ ան ալ իր կարգին ընտանիք կազմած էր եւ ունէր նորածին մանչ մը: Ծնողքին տան պատուհանը աւելի նեղ դարձած էր Սիլվային համար, շէնքին աստիճաններն ալ աւելի երկար ժամանակ կ'առնէին զինք երկրորդ յարկը հասցնելու: Այլ վազելով ու ցատկելով չէր ելլէր ան, այլ չորս կողմը լաւ մը նայելով, իր փոքրերուն վրայ հսկելով եւ երբեմն ալ զանոնք գրկած. քայլերը ծանրացած էին, ինչպէս նաեւ կեանքը: Թաղին մայքերուն քարերը վերաշինուած էին ու իրենց հետ տարած անոր վրայ խաղերու եւ թիւերու արձանագրութիւնները, բայց այս բոլորին մէջ, մեծագոյն փոփոխութիւնը թաղին թզենին էր, զոր կտրած էին ու անոր կոճող նստարանի վերածած: Սիլվան բաւական երկար դիտեց այդ նստարանը ու պահ մը իր աչքին առջեւէն անցան մանկութեան ուրախ ու անհոգ օրերը, Սեդրակին հետ անոր վրայ իրենց անուններուն փորագրութիւնը: Վա՛յ այդ հաստաբուն ծառն ալ հանած են, չէ որ տերեւներուն սօսափիւնը իրենց պատմութիւնը պիտի պատմէր, նաեւ՝ բազմաթիւ ուրիշներուն. ա՛յն այդ անիրաւ եւ անգութ ձեռքերը խեղդած էին անոնց ձայնը: Պահ մը Սիլվան ուզեց բարձրաձայն պոռթկալ ու հոն նստող մարդը տեղէն հանել ու ըսել, «ով մարդ դուն գիտես ո՞ր նստած ես», բայց ան ինքզինք զսպեց ու արցունքոտ աչքերով տուն դարձաւ:

Առաւօտ մը լսեցի, մեր հարեւանները կ'ըսէին, «Սիլվան եւ Սեդրակը հանդիպած են» եւ լուրը կէսօր չեղած արդէն տարածուած էր: Սիլվան պատշգամբ լուացք հաւաքած մէկ պահուն, յանկարծ աչքերը հանդիպած էին Սեդրակին աչքերուն: Կարծես տարիներ առաջ զինք դիտող նոյն աչքերն էին, սակայն մազին ձեւը փոխուած՝ կորսնցուցած էր իր առատութիւնն ու փայլքը, եւ դէմքին վրայ քանի մը գիծեր աւելցած էին: Այո՛ նոյն Սեդրակն էր, բայց այդ նոյն բազուկները չունէր ան, ինչպէս երբ տասնութ տարեկան էր: Տիկին Արփինէն պատուհանին ծայրէն տեսած էր անոնց իրարու երկար ժամանակ դիտելը, անոնց աչքերուն մէջ վերակենդանացած շատոնց մարած փայլքը եւ իւրաքանչիւրին դէմքին վրայ ուրուագծուած ժպիտը, ապա բարեւելը, կարծես ժամանակը բան չէր խլած անոնցմէ: Նոյն եղելութեան ականատես եղած էր նպարավաճառ Գօգօն, որ ճիշդ այդ պահուն իր խանութին առջեւ *թալի* կը խաղար:

Այդ գիշեր, Սիլվան եւ Սեդրակը հանդիպեցան թաղէն քիչ մը անդին գտնուող սրճարանի մը մէջ: Շատերու ծանօթ էին, իսկ ուրիշներ միայն լսած էին անոնց պատմութիւնը: Ժամանակը շատ բան փոխած էր: Թէեւ Սիլվան ազատօրէն կրնար Սեդրակին հանդիպիլ, երբ որ ուզէր եւ ուր որ փափաքէր, բայց Սեդրակը այդպէս չէր. ան ունէր կին ու երեխայ, որոնց խօսք տուած էր հոգ տանելու եւ սիրելու, թէեւ ան շատ լաւ գիտէր, որ իր սէրը Սիլվային հանդէպ մնայուն էր ու անփոփոխ, անքիծ ու անանձնական: Այդ օրը շատ գեղեցիկ ու անմոռանալի էր երկութիւն համար: Մինչ անոնք քալեցին ու անցան բոլոր այն տեղերէն, ուր հիւսած էին իրենց պատանեկութեան առաջին ու վերջին սէրը, խօսելու պէտք չունէին, իւրաքանչիւր անկիւն արդէն կը պատմէր իրենց պատմութիւնը, դպրոցին բակը, խաղավայրը, թատերասրահը, ակումբը եւ յատկապէս հատուած ու տխուր թզենին: Թզենիին քով ամէնէն երկարը կեցան, պատմեցին ու խնդացին: Դուռ-դրացի գիրենք կը դիտէին, շատերը մեղադրեցին Սիլվան, շատեր ուրախացան անոնց ուրախութեամբ, իսկ շատեր կը մտածէին Սեդրակին ընտանիքին մասին ու տուր եւ խոժոռ արտայայտութիւն ունէին: Սիլվան շատ լաւ գիտէր այս բոլորը եւ լուռ էր:

Զանի մը օր ետք, Սեդրակը կրկին դարձաւ նոյն տեղը, նոյն թաղը, Սիլվային հանդիպելու յոյսով, սակայն Սիլվան Սեդրակին ուղղուած նամակ մը ձգած էր խանութպանին քով ու այդ վայրէն անվերադարձ հեռացած իր զաւակներուն հետ: Այդ նամակին բովանդակութիւնը Սեդրակէն զատ մէկը չիմացաւ: Շատեր ըսին դարձեալ ձգեց տղան ու հեռացաւ, ուրիշներ ըսին՝ ճիշդ բանը ըրաւ, որովհետեւ Սեդրակը ալ ընտանիք ունէր:

Սիլվան այդքան վստահ էր Սեդրակին անկեղծ սէրէն, որ նախընտրած էր զինք երջանիկ տեսնել իր զաւկին ու կնոջը հետ: Սիլվային եւ Սեդրակին մման շատ պատմութիւններ անցան գացին մեր թաղերէն, որոնցմէ շատեր ուրախութեամբ աւարտեցան, բայց անդին ուրիշներ կիսատ ու անաւարտ մնացին: Անոնք թերեւս մոռացութեան մատնուեցան մեր թաղերուն այլափոխութեան հետ, սակայն կը շարունակեն ապրիլ մեզմէ շատերուն եւ մեր հերոսներուն յիշողութեան մէջ: Այսօր անոնք նաեւ արձանագրուած են պատմութեան էջերուն վրայ ու այսուհետեւ պիտի շարունակեն ապրիլ հոն՝ ընդմիշտ:

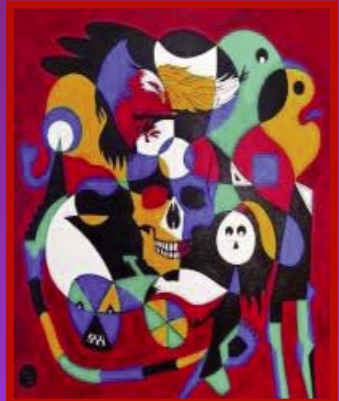
Մինչեւ այսօր, երբ մեր թաղէն անցնինք, ակամայ կանգ կ'առնենք հոն՝ սիրով յիշելու մեր թաղեցիները, անոնց առօրեան, անոնց ու նաեւ մեր անցեալի ապրումները: Եւ ահա այդ պահուն է, որ կը զգանք պուրճ համուտցի պատանիներուն եւ պարմանուիիներուն սիրոյ պատմութիւններուն տակաւին արձագանգող համանուագը, թզենիի տերեւներուն սօսափիւնը դեռ կը հասնի մեզի, ժպիտ կը գծէ մեր դէմքին վրայ, ու մեր ականջին մէջ կը շնչայ երբեք չաւարտած, անկեղծ, պատանեկան մաքուր սիրոյ պատմութիւնները:

Ծանօթ: Պատմութեան մէջ նշուած հերոսներուն անունները անոնց իսկական անունները չեն:

Մեր Արուեստագէտները - 433

ԳԵՈՐԳ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Նկարիչը ծնած է 1988-ին Հայաստան: 2009 թուականին աւարտած է Երեւանի Խաչատուր Աբովեանի անուան մանկավարժական համալսարանի գեղանկարչութեան բաժինը: 2012-2015 տարիներուն յաճախած է Երեւանի պետական համալսարանի մշակութային բաժինը տիրանալով մագիստրոսի տիտղոսը:

Մասնակցած է մեծ թիով համահայկական եւ համաշխարհային զանազան ցուցահանդէսներու Հայաստանի, Ռուսաստանի եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ:

Անկասկած երիտասարդ տաղանդաւոր ոյժ մը ըլլալով պիտի շարունակէ ընթանալ անցեալի մեր մեծ արուեստագէտներու ուղիէն: Արտասահմանի հայ մշակութասէր մեծ թիով հայեր մնայուն յարաբերութեան մէջ են Սահակեանի հետ:

ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Շարունակում 7-րդ էջին)

տարեթուերով, ամիսներով եւ օրերով արձանագրուած են թատերական կարերու իրադարձութիւններ՝ ներկայացումներ, յոբելեաններ, հիւրախաղեր եւ այլ միջոցառումներ: Գրքում տեղ են գտել նաեւ մամուլում հրապարակուած միւրերի եւ մատենագիտական աղբիւրների յղումները:

Հատորում զետեղուած են համառօտ հանրագիտարանային տեղեկութիւններ թատրոնի նշանաւոր արուեստագէտների եւ մերօրեայ նուիրեալների գործունէութեան մասին: Յիշարժան բեմադրութիւնները ներկայացուած են լուսանկարներով:

Գիրքը նախատեսուած է թատերագիտութեամբ զբաղուող մասնագէտների, ինչպէս նաեւ ընթերցողների լայն շրջանակի համար:

ԿԱՅԱՑԱՒ «ԱՐՑԱՆ» ՆՈՒԱԳԱՆՄԹԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արցախի Հանրապետութիւնը 2004թ.-ից կամերային նուագախումբ ունէր: Նուագախումբը հիմնադրման օրից գործել էր Հայկական բարեգործական ընդհանուր միութեան /ՀԲԸՄ / հովանաւորութեամբ:

2023թ. սեպտեմբերին, Արցախից բռնի տեղահանուելուց եւ Երեւանում հաստատուելուց յետոյ, նուագախումբի 11 երաժիշտներն անգործ էին: Հեղինակաւոր երաժիշտներ՝ Նուագախմբի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ, օփերային երգչուի, ՀՀ ժողովրդական արտիստ, սոփրանո

Յասմիկ Պապեանը, նուագախմբի գեղարուեստական ղեկավար եւ զլխաւոր դիրիժոր, թաւջութակահար, Հայաստանի վաստակաւոր արտիստ Նարեկ Հախնազարեանը «համախմբուել են մէկ զաղափարի շուրջ նոր շունչ տալ «Արցախ» կամերայինին ու վերականգնել են նուագախմբի գործունէութիւնը»: Այժմ նուագախումբը երկար բանակցութիւններից յետոյ ՀԲԸՄ-ն համաձայնուել է շարունակել նուագախմբի ֆինանսաւորումը: Երաժիշտների հետ գրոյցում նրանք պատմում էին, որ ղեկտեմբերից «Արցախ» նուագախումբը մեծ առաջընթաց է ապրել. նախ՝ 17 հոգուց դարձել է 25 եւ իրական կամերային նուագախումբ, նաեւ որակապէս մեծ քրիչք են գրանցել: Հիմնական խոչընդոտը ֆինանսականն է, իսկ «Արցախ» անուանումը դեռեւս խոչընդոտներ չի առաջացրել, բայց հովանաւոր փնտռելիս գործը բարդացնում է: Արամ Խաչատրեան համերգասրահում «Արցախ» կամերային նուագախմբի աննախադէպ համերգին մասնակցեց միջազգային ճանաչում ունեցող ջութակահար Սերգէյ Խաչատրեանը: Համերգի ընթացքում նրանք ներկայացրեցին հրաշալի համերգային ծրագիր ու արժանացան ներկաների բարձր գնահատականին ու երկարատեւ ծափերին: